

Liv som osynliggörs

Avhumaniserande språkbruk i Helsingin Sanomats rapportering om
asylsökande sommaren och hösten 2015

Emma Strömberg, 34753
Pro gradu-avhandling i genusvetenskap
Handledare: Katariina Kyrölä, Salla Tuori
Fakulteten för humaniora, psykologi och
teologi
Åbo Akademi
2018

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR HUMANIORA, PSYKOLOGI OCH TEOLOGI

Abstrakt för avhandling pro gradu

Ämne: Genusvetenskap	
Författare: Emma Strömberg	
Arbetets titel: Liv som osynliggörs. Avhumaniserande språkbruk i Helsingin Sanomats rapportering om asylsökande sommaren och hösten 2015	
Handledare: Katariina Kyrölä	Handledare: Salla Tuori
<p>Avhandlingen analyserar <i>Helsingin Sanomats</i> rapportering om asylsökande under tiden 1.6 - 25.9.2015, då Finland tog emot rekordmånga asylsökande. Nyhetsmedier är i en maktposition gällande vilka diskurser som normaliseras och därför är det viktigt att analysera hur medier rapporterar om asylsökande. Flyktingfrågor och asylpolitik har också en given plats inom genusvetenskapen som har en politisk ambition att undersöka och analysera sociala ojämlikheter och förtryck för att skapa verktyg för samhällsförändring. Flyktingdebatten aktualiserar hur icke-vithet och icke-västerländsk nationalitet blir faktorer för exkludering som handlar om liv och död. I tidningsmaterialet blev manligt kön ytterligare en faktor som förstärkte ett annangörande.</p> <p>Jag analyserar artiklarna med hjälp av kritisk diskursanalys. Fokuset för studien är att undersöka förutsättningarna för asylsökande att framträda som människor i rapporteringen. Vilket utrymme ges att synliggöra människorna som söker asyl? Vilka aspekter av rapporteringen får en avhumaniserande effekt? Jag stöder analysen på Judith Butlers moralteori om hur vissas liv lättare erkänns som liv än andra, och därmed är mer sörjbara. Människa är ett centralt begrepp i studien och för in en etisk dimension som central i avhandlingen. Att se någon som en människa innebär ett erkännande av den moraliska relationen och de moraliska krav som följer på det. Det omvända, att inte se någon som en människa är att förneka detta moraliska ansvar. Denna diskussion förankras i Emmanuel Lévinas filosofi.</p> <p>Jag har identifierat fem huvudsakliga diskurser och teman i artikelmaterialet som jag strukturerat analysen efter: kris, kontroll, ekonomi, olaglighet och human diskurs. Sammanlagt består materialet av 177 artiklar. Jag analyserar hur språkbruket i rapporteringen på olika sätt bidrar till en avhumaniserande diskurs om muslimska Andra, som användningen av metaforer som "flyktingström" och "flyktingvåg", som får asylsökande att framstå som en homogen massa, eller när olaglighet börjar förknippas med asylsökande. Även framställningen av asylsökande som ett hot mot välfärden gör att asylsökande, i Butlers terminologi, snarare ses som hot mot liv än som liv som också har grundläggande behov av mat och trygghet. Jag visar också hur en stigmatiserande orientalistisk diskurs avhumaniserar manliga asylsökande.</p> <p>Avhumaniserande diskurser, genom att de skymmer undan att det är människor det är fråga om, skär av möjligheten till ett etiskt ansvarstagande, eftersom att i erkännandet av den andre som människa ingår en förståelse av det etiska kravet på att hjälpa. Avhumaniserande diskurser handlar just om att identifikationen av den andre som människa förnekas. Därför möjliggör avhumaniserande diskurser att vissa frågor lämnas bort i rapporteringen, som till</p>	

exempel vad som händer de människor som blir fast på andra sidan när EU lyckas förstärka sina yttre gränser.

Nyckelord: Flykting, asylsökande, asylpolitik, avhumanisering, diskursanalys, media, Judith Butler, Emmanuel Lévinas, etik, moral, kön

Datum: 14.11.2018

Sidoantal: 62

Abstraktet godkänt som mognadsprov:

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Medieforskning om immigration i Finland	5
1.2 Terminologi	7
1.3 Metodologiska utgångspunkter: Diskursanalys	7
1.4 Material och teman	10
2 Teoretiska perspektiv	14
2.1 Butler och erkännande av liv	17
2.3 Människa som moraliskt begrepp och ansvar för sin nästa	19
3 Analys	23
3.1 Krisretorik leder till kontroldiskurs	23
Avhumaniserande metaforer.....	23
Kontroldiskurs	27
Unga män är potentiella våldtäktsmän	31
3.2 Ekonomi	40
Hot mot välfärden.....	40
Förslag att sänka socialskyddet för asylsökande.....	45
Myter befästs genom upprepning	47
Kapitalism och ”nyttiga” invandrare	50
3.3 Olaglighet	52
3.4 Kontroldiskurs kombineras med humanitär diskurs	55
4 Avslutande reflektion	57
Från diskurs till avhumaniserande lagstiftning.....	60

1 Inledning

”Pakolaisvirtojen odotetaan kasvavan nykyisestä.” (HS 9.9.2015)

”Normaalisti Schengen-alueen maiden välillä ei ole rajatarkastuksia, joten pakolaiset ovat voineet vaeltaa rekisteröimättä ja ilman kontrollia syvälle Eurooppaan, aina Pohjolan perukoille ja Tornion kohdalta rajan yli Suomeen.” (HS 19.9.2015)

”Erityisesti Turkin toivotaan puuttuvan tiukemmin salakuljettajien toimiin, jotta pakolaisvirta Kreikkaan saataisiin pysäytettyä.” (HS 23.9.2015)

Sommaren och hösten 2015 tog Finland emot rekordmånga asylsökningar. I hela världen var 60 miljoner människor på flykt från sina hem, vilket fick verkningar också i Europa och Finland. Sammanlagt sökte knappt 32 500 personer asyl i Finland under 2015. Det var ett exceptionellt stort antal i ett finländskt sammanhang. Det dittills största antalet var år 2013 då Migrationsverket behandlade 4055 asylsökningar, betydligt färre än år 2015.¹ Det stora antalet asylsökande fick därmed också mycket medieutrymme i finländsk press.² Mot slutet av augusti och början av september publicerade *Helsingin Sanomat* mer eller mindre dagligen flera artiklar om asylsökande som anlände till Finland. Det målades upp en bild av hur asylsökande vällde in i landet i en ständigt växande ström. Artiklarna innehöll siffror på hur många asylsökande som har anlänt den här veckan och den här månaden jämfört med förra veckan och förra månaden, jämfört med samma tidpunkt året innan. Grafer med staplar över antalet asylsökningar per månad illustrerade hur antalet sköt i höjden i september 2015. Flyktingar och asylpolitik växte till det mest brännande ämnet i Finland och Europa under år 2015.

När jag följde med nyheterna under denna tid uppstod ofta en frustrerad känsla. I politikernas uttalanden och bristen på följdfrågor från journalister upplevde jag att många aspekter av flyktingsituationen blev outtalade och skapade glapp som ibland ledde till direkt motstridiga utsagor. I detta glapp försvann människorna som utgjorde ”flyktingströmmarna” och ”-vågarna”, som skulle stoppas genom att exempelvis stärka bevakningen av EU:s gemensamma yttre gräns. Rapporteringen lämnade frågor obesvarade: vad händer med de människor som blir fast på andra sidan när EU lyckas

¹ Pakolaisneuvonta ry:s hemsida: http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=38 (13.4.2017).

² Efter vinterkriget när Sovjetunionen hade övertagit Karelen måste 400 000 finska flyktingar från Karelen få ett nytt hem i andra delar av landet. Så ur det historiska perspektivet är 30 000 personer år 2015 inte alls en unik folkförflyttning på Finlands mark. Denna jämförelse togs också upp i en del opinionstexter i *Helsingin Sanomat*.

effektivera gränsbevakningen? Avsaknaden av denna uppenbara andra halva av berättelsen i ett snävt europeiskt och finländskt perspektiv orsakade upprepad frustration över flyktingdiskussionen i Finland under sommaren och hösten 2015.

I min studie analyserar jag Helsingin Sanomats rapportering om asylsökande under tiden 1.6 - 25.9.2015. Mitt material består av sammanlagt 177 artiklar som jag analyserar med hjälp av diskursanalys, som varit ett centralt metodologiskt ramverk inom genusvetenskap. Givet det språkbruk som användes i rapporteringen om asylsökande (som t.ex. en massa och metaforer som associerar till naturkatastrofer) och prioriteringen av ett finländskt eller europeiskt perspektiv undersöker jag förutsättningarna för asylsökande att framträda som människor i rapporteringen. Vilket utrymme ges att synliggöra människorna som söker asyl? Vilka aspekter av rapporteringen får en avhumaniserande effekt? Människa är ett centralt begrepp i min analys, vilket för in en etisk dimension som central i avhandlingen.

Finland har haft en strikt flyktingpolitik (Keskinen 2013, 227) och hållit den årliga flyktingkvoten på 750 personer, med undantag för år 2014 och 2015 då regeringen höjde flyktingkvoten till 1050 på grund av konflikten i Syrien.³ Det är en stor skillnad från exempelvis Finlands västra grannland Sverige som länge har haft en generös invandringspolitik. Retoriken i Finland, med Sannfinländarna som drivande aktör, har varit att vi har lyckats klara oss undan den irreguljära invandringen som vårt västra grannland och andra länder på kontinenten har drabbats av, vilka kan ses som avskräckande exempel. Hösten 2015 blir därför en brytningspunkt. Det är intressant att analysera hur denna situation, då yttrevärldens konflikter tvingar sig på och Finland inte längre kan vara passiv åskådare till världshändelserna, behandlades i media. Nyhetsmedier är i en maktposition gällande vilka diskurser som normaliseras och därför är det viktigt att analysera hur medier rapporterar om asylsökande och etnicitet, kultur och religion i koppling till det.

Flyktingfrågor och asylpolitik har också en given plats inom genusvetenskapen som har en politisk ambition att undersöka och analysera sociala ojämlikheter och förtryck för att skapa verktyg för samhällsförändring. Ras, kultur och etnicitet är lika stora grunder för förtryck som kön. Exempelvis kan en vit kvinna ha lättare att få jobb än en rasifierad man. Därför är ett intersektionellt feministiskt

---

³ Migrationsverket, <https://migri.fi/sv/kvotflyktingar> (9.10.2018).

perspektiv viktigt för att förstå och uppmärksamma hur olika faktorer samverkar i vem som blir samhällets "andra".⁴ Flyktingdebatten aktualiserar hur etnicitet (icke-vithet) och icke-västerländsk nationalitet blir faktorer för exkludering som handlar om liv och död. Som jag kommer att visa i analysen blir kön en faktor, bland dessa ovannämnda, som ytterligare förstärker ett annangörande.

Antalet människor som tvingats fly från sina hem har årligen ökat efter år 2011.⁵ Människors rörlighet över nationsgränser och hur vi som individer och på politisk och statlig nivå klarar av att hantera den verkligheten och hitta sätt att leva tillsammans är en av de största frågorna för vår samtid (Eide & Nikunen 2011). Som den Irakbördiga författaren och regissören Hassan Blasim påpekat var den så kallade flyktingkrisen 2015 ett test för Europas moraliska förmåga att ta emot flyktingar eftersom antalet människor som tvingas från sina hem kommer att öka i och med klimatförändringen.⁶ Nyhetsmedier har en roll i hur frågeställningar om människors rörlighet och de nya möten som är en följd därav ramas in och behandlas. Vems perspektiv kommer fram? Vad lyfts upp som de centrala frågeställningarna? Vem riktar sig tidningen till och vilka gemenskaper konstrueras därmed? Eller formulerat på annat sätt: Vem hör till inne-gruppen och vem markeras av utanförskap? Dessa frågor om tillhörighet och utanförskap, och mediers roll i att forma vem vi identifierar oss med, är centrala frågeställningar när det kommer till människor på flykt och som söker skydd i ett annat land.

Främlingsfientliga rörelser, som varit på frammarsch i hela Europa, har också satt sin prägel på frågor om innanför- och utanförskap, där en nationell gemenskap betonas och en nationell egoism ("vi ska hjälpa finländare först") fått större fotfäste. Uppsvinget för högerpopulistiska partier i Europa har lett till att främlingsfientliga åsikter tagit plats inom den parlamentariska politiken och bidragit till en

---

⁴ Den svarta feministen Kimberle Crenshaw (1989) förde in begreppet intersektionalitet i den feministiska diskussionen när hon visade hur diskriminering mot svarta kvinnor osynliggjordes i oförmågan hos rättsväsendet i USA att se hur just intersektionen mellan ras och kön orsakade diskriminering. För vidare läsning om intersektionalitet som ett teoretiskt verktyg inom feminism se *Intersektionalitet* (2005) av Paulina de los Reyes och Diana Mulinari. Som de påpekar ska till exempel intersektionen mellan ras och kön inte ses som samverkan mellan två separata maktstrukturer utan ett intersektionellt perspektiv "synliggör hur olika historiskt och situationsberoende maktrelationer skapas i och genom den simultana verkan av kön, klass och "ras"/eticitet" (2005, 24).

⁵ År 2017 räknade UNHCR till 68,5 människor som har tvingat lämna sina hem på grund av konflikter eller förföljelse, vilket är ett nytt rekord (UNHCR: <http://www.unhcr.org/globaltrends2017/>, 5.10.2018) På engelska talar FN:s flyktingorgan UNHCR om "forcibly displaced people", vilket inte är samma som personer som fått flyktingstatus enligt FN-konventionen från år 1947, men det finns inte en direkt motsvarande benämning på svenska.

⁶ Hassan Blasim talade på paneldiskussionen Occupy education discussion vid Åbo Akademi 4.12.2015. Här är länk till en videoinspelning av diskussionen: <https://www.youtube.com/watch?v=ZMuvpeaYhKA> (2.5.2015).

normalisering av rasism.⁷ I Finland började det högerpopulistiska partiet Sannfinländarna växa i slutet av 2000-talet. Sannfinländarnas ökade gallupsiffror bidrog till en förskjutning i den politiska diskussionen om invandring. De andra partierna (förutom De gröna och Svenska folkpartiet) blev försiktigare i att döma uttalanden som rasistiska i rädsla för att förlora röster. På detta sätt skedde en förskjutning i samhällsklimatet där rasistiska uttalanden normaliserades i och med att begreppet "invandringskritisk" etablerades som en rumsren benämning (Keskinen 2009). Den rasistiska högerpopulistiska retoriken går ofta hand i hand med antifeminism och misogyn värderingar (Keskinen 2013, Saresma 2018). År 2015 gjorde Sannfinländarna sitt bästa val någonsin och blev ett regeringsparti för första gången i partiets historia med ett understöd på 17,7 procent i riksdagsvalet. Nu fick partiet verklig makt i regeringen att stifta lagar i enlighet med sitt främlingsfientliga partiprogram.

De flesta asylsökande som tog sig till Europa och Finland år 2015 kom från muslimska länder. Liz Fekete (2009) har visat hur asylsökande under 2000-talet har börjat framställas som det största hotet mot Europa. Hon och andra forskare (Ahmed 2004, 79, Freedman 2015, 1) har pekat på hur nidbilder av islam och muslimer har kopplats ihop med asylsökande och bidragit till misstänksamhet och rasism gentemot denna grupp. Också i Finland har frågor om migration och islam klumpats ihop i den offentliga diskussionen (Eide & Nikunen 2011). Den uppmålade hotbild är könad: det är muslimska *män* som konstrueras som det primära hotet. Det är männen som ses som bärare av en konservativ och förtryckande kultur som hotar den västerländska liberala demokratin (Pratt Ewing 2008). Muslimska kvinnor ses som offer för denna kvinnoförtryckande religion och kultur (Razack 2004, Scott 2007) och i den högerpopulistiska retoriken behöver vita europeiska kvinnor skyddas av vita män för att inte också falla offer för denna förtryckande kultur.⁸ I analysdelen kommer jag att analysera närmare hur denna skärning mellan kön, etnicitet och religion tar sig uttryck i tidningsmaterialet.

---

⁷ För en grundlig redogörelse för hur nationalistiska partier har vuxit sedan slutet av 1990-talet och fått vara tongivande för flyktningpolitiken inom EU-medlemsländer se inledningen i Liz Feketes bok *A Suitable Enemy: Racism, Migration and Islamophobia in Europe* (2009).

⁸ Det är främst hotet om våldtäkt som målats upp av Sannfinländarna i en finländsk kontext. Majoriteten av partiets medlemmar är män och i fråga om våldtäktshotet från muslimska män är uppställningen tydlig: Vita män som måste skydda "nationens" kvinnor mot muslimska män. Till exempel har den sannfinländska politikern (nuvarande ordförande för partiet) Jussi Halla-Aho konstaterat att våldtäkter är ett faktum i ett mångkulturellt samhälle och därför hoppas han att det är de rödgröna kvinnorna som inte vet sitt eget bästa som blir våldtagna (se blogginlägget: http://www.halla-aho.com/scripta/monikulttuurisuus_ ja_nainen.html), hämtat 22.10.2018).

Efter terrorrdådet den 11 september 2002 började islam framställas som det största hotet mot USA (Butler 2011) och Europa (Fekete 2009). Folk som uppfattades som araber, muslimer eller från Mellanöstern började ses som en identitetskategori och potentiella terrorister (Volpp 2002) och asylsökande började förknippas med internationell terrorism (Ahmed 2004, 79, Freedman 2015, 1). Detta handlar om ett främmandegörande och fungerar avhumaniserande. Denna kontext, uppsvinget för främlingsfientliga högerpopulistiska partier och rädslans politik efter 9/11, är relevant för min analys av mediediskurser om asylsökande.

1.1 Medieforskning om immigration i Finland

Inom de senaste tio åren har det gjorts mycket forskning inom sociologi och medieforskning i Finland där forskarna kritiskt analyserar medierapporteringen kring invandring och asylsökande. Jag placerar denna avhandling till skaran av feministisk och antirasistisk forskning som kritiskt granskar hur migration behandlas i media och former av anhangörande som produceras i rapporteringen med målsättningen att bidra till en diskussion om hur man kunde göra på annat sätt.

I antologin *En ole Rasisti, mutta...* (2009) skriver redaktörerna Suvi Keskinen, Anna Rastas och Salla Tuori att de vill föra tillbaka begreppet kritik till sin plats inom en lång forskningstradition. Här innebär kritiskhet att förstå komplexiteten hos olika fenomen och att inte ta till exempel invandringspolitikerna eller administrativa principer som utgångspunkt, utan dessa är föremål för kritisk granskning, och i bästa fall formulera ett alternativ till det rådande sättet att tänka (2009, 13). Keskinen m.fl. skriver också att en kritisk forskare är intresserad av att undersöka samhällliga maktrelationer som sätter människor i en ojämlik position till varandra. Det är i denna anda av kritisk analys och reflektion som jag gör min studie. Mitt syfte är att belysa problematiska utgångspunkter och beskrivningar och samtidigt försöka formulera alternativ till dessa.

Flera forskare har uttalat tagit in ett etiskt perspektiv i forskningen kring asylsökande och flyktingskap. En av de färskaste böckerna, som behandlar just flyktingsituationen 2015 ur många olika infallsvinklar, är antologin *Pakolaisuus, tunteet ja media* (Maasilta & Nikunen 2018). Redaktörerna Kaarina Nikunen och Mari Maasilta betonar begreppet gästfrihet för att undersöka hur lokalsamhället reagerade på att en flyktingförläggning grundas på deras hemort. Gästfrihet

innehåller ett moraliskt påbud om generositet och att dela med sig och är ett användbart begrepp genom vilket man kan undersöka frågeställningen om hur vi hanterar en värld där människor tvingas bort från sina hemländer. Medkänsla är ett annat centralt begrepp i antologin. Camilla Haavisto och Mari Maasilta undersöker i sitt kapitel (2018, 127-144) hur så kallad långsam media (t.ex. dokumentärfilm) kan väcka medkänsla för andras lidande där var snabba nyhetsinslag inte gör det. I min studie tar jag den etiska frågeställningen ett steg längre genom begreppet människa; erkännande av någon som en människa är förutsättningen för medkänsla (som leder till gästfrihet), och genom detta analysera de mekanismer som avhumaniserar eller möjliggör att se någon som en människa.⁹

Flera forskningar om hur invandring behandlas i media har visat att ekonomiska perspektiv är vanliga i medierapporteringen om invandring och etniska minoriteter. Invandrare bedöms ur ett nyttoperspektiv, är denna grupp till nytta eller en belastning för Finlands ekonomi? (se t.ex. Haavisto 2011, Keskinen et al 2009). Även under hösten 2015 var detta ett återkommande tema bland politiker. Som jag också kommer att visa i analysen av mitt material är idén om välfärdsstaten central både för de som lyfter fram asylsökande som en kostnad (t.ex. Sannfinländarna som ser att invandrare äter av "vår" välfärd) och de som betonar nyttan av asylsökande (en behövlig arbetskraft som kan rädda välfärden när befolkningen åldras). I min analys undersöker jag vad denna betoning på ekonomi gör när det handlar om en grupp människor.

Jag har hämtat mycket inspiration och vägledning för hur jag kan analysera mitt material från medieforskaren Karina Horsti. Hon har sedan början av 2000-talet forskat om hur migration, flyktingskap och EU:s och Finlands migrationspolitik behandlas i media. I flera forskningsprojekt har hon systematiskt gått igenom hur medier har rapporterat om asylsökande under en viss tidsperiod, t.ex. den finska nyhetsbyrån STT:s rapportering under år 2002 (Horsti 2007), eller i relation till ett visst skeende som när tusen romska asylsökande från Slovakien kom till Finland under en tre veckors period sommaren 1999 (Horsti 2003). Hon analyserar bland annat hur teman som olaglighet och "falsa" asylsökande och skärpt lagstiftning och gränsövervakning (kontroll) kommer in i medierapporteringen. Horsti (2007) har också analyserat avhumaniserande språkbruk i

---

⁹ Idén om det posthumana är central inom den samtida genusvetenskapen och begreppet människa har kritiserats för att stå för en problematisk antropocentrism (Braidotti 2013, MacCormack 2012, Hultman et al 2012). Men som jag kommer att visa i denna avhandling är begreppet människa centralt för att uppmärksamma de etiska frågeställningar som flyktingsituationen aktualisera.

rapporteringen. I min studie går jag vidare med frågor om vad det egentligen innebär att framställa någon som mindre än en människa och vad detta har för följder, genom att ta in andra teoretiker och perspektiv än i Horstis forskning. Jag förankrar min studie i ett moralfilosofiskt perspektiv med Emmanuel Lévinas (1996, 1989) som central tänkare och Judith Butlers (2011 [2003], 2009) senare tänkande kring krigets diskurs och etik, vilket jag går närmare in på i teoridelen.

1.2 Terminologi

I Helsingin Sanomats medierapportering kring asylsökande figurerade många olika benämningar, förutom asylsökande, för de personer som tog sig till Europa under sommaren och hösten 2015. Asylsökande är en person som söker asyl i ett annat land på grund av förföljelse och hot mot ens liv i hemlandet. Flykting är en person som fått flyktingstatus i enlighet med FN-konventionens definition enligt vilken en flykting är en person som flytt från sitt land på grund av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk uppfattning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp, och som inte kan eller vill återvända.¹⁰ Benämningen flykting användes ändå flitigt vid sidan av asylsökande, särskilt i sammansatta ord som flyktingström och flyktingkris. En sak jag noterat i min genomgång av materialet är att det i den finska medierapporteringen finns en större variation av benämningar: "siirtolaiskriisi" (migrationskris) och "turvapaikkakriisi" (asylsökandekris) användes ofta i Helsingin Sanomats rapportering medan man på svenskt håll hela tiden hållit sig till benämningen "flyktingkris". Invandring och invandrare var också ord som ofta användes i artiklar om asylsökande. Jag håller mig för det mesta till benämningen asylsökande i min studie eftersom benämningen bäst beskriver att det var fråga om människor som sökte internationellt skydd från krig eller annan förföljelse.

1.3 Metodologiska utgångspunkter: Diskursanalys

Den metodologiska utgångspunkten i min studie är diskursanalys. Som metod och metodologi innefattar diskursanalys ett väldigt brett spektrum av tillvägagångssätt och tyngdpunkter inom olika

---

¹⁰ Internationella organisationen för migration: <https://www.iom.int/key-migration-terms> (13.4.2017).

discipliner. Jag baserar min tillämpning och förståelse av diskurs och diskursanalys på den franska tänkaren Michel Foucaults arbete och Norman Faircloughs mera systematiska utarbetning av en metod, kritisk diskursanalys. Kritisk diskursanalys har också haft en central plats inom feministisk forskning eftersom detta metodologiska ramverk är användbart för att analysera hur en könsmaktsordning upprätthålls diskursivt (Lazar 2007, 1). På franska betyder *discour* samtal, yttrande eller tal. Begreppet har alltså en ytterst vardaglig betydelse och funktion i det franska språket, som Foucault skrev på. Men han gjorde ett helt kunskapsteoretiskt och ontologiskt ramverk kring begreppet, där sammanbundenheten mellan makt och kunskap blir central. Men begreppet diskurs låter sig inte definieras på ett entydigt sätt i Foucaults filosofi. Han använde själv begreppet diskurs på flera olika sätt:

Instead of gradually reducing the rather fluctuating meaning of the word 'discourse' I believe I have in fact added to its meanings: treating it sometimes as the general domain of all statements, sometimes as an individualizable group of statements, and sometimes as a regulated practice that accounts for a number of statements (1972, 80).

Med diskurs menar Foucault ibland i en bred mening alla uttalanden eller texter som är meningsbärande. Ibland syftar han med diskurs på vissa mer specifika grupper av yttranden som hänger samman och delar samma logik. Jokinen och Juhila skriver i *Diskurssianalyysin aakkoset* (1993) om hur man kan "hitta" en diskurs ur analysmaterialet: "idéen är att man sätter uppmärksamhet vid likheter, alltså delar av samma meningssystem" (1993, 81, min översättning).¹¹ Det är denna användning av diskurs som jag tillämpar när jag i min första genomgång av materialet kategoriserade artiklarna enligt de diskurser jag observerade att de innehöll. I den tredje definitionen som Foucault ger är fokus på de regler och strukturer som producerar specifika uttalanden. I diskursanalytisk forskning överlappar dessa definitioner ofta varandra (Mills 1997, 7).

Det är framförallt denna idé om "regulerande praktiker" som använts inom genusvetenskap för att belysa hur makt och kunskap samverkar för att upprätthålla en maktordning. Fairclough tog fasta på detta och utarbetade vad han kallade kritisk diskursanalys som en metod för att kunna analysera maktrelationer i samhället och hur de upprätthålls och reproduceras i språket (Fairclough 1989, 1995). Fairclough, i grunden lingvist, betonar den roll språket har för att "producera, upprätthålla,

---

¹¹ Originalcitat: "Ideana on kiinnittää huomio yhtäläisyyksiin eli samojen merkityssysteemien osiin".

och förändra sociala maktrelationer” (1989, 2). På samma sätt som jag tidigare nämnt frågan om kritik förklarar Fairclough att tillägget ”kritisk” till diskursanalys markerar att det handlar om att kritiskt granska maktstrukturer och hegemoniska diskurser för att också kunna förändra dem (Fairclough 1995, se även Lazar 2007).

Kritisk diskursanalys är lämplig för min studie eftersom jag analyserar hur *Helsingin Sanomat* rapporterade om asylsökande. Tidningen har den klart största spridningen i Finland och därför är det relevant att analysera hurdana diskurser om asylsökande mediehuset producerar, och följandes kritisk diskursanalys, analysera hur hierarkier och sociala maktrelationer, som befäster en ”vi” och ”dem” uppdelning mellan människor, produceras och upprätthålls. Det diskursiva fältet är för Foucault (1972, 38-40) ett nätverk av diskursiva relationer och för honom blir det viktigt att analysera relationerna mellan olika utsagor och diskurser. Jag kommer också att analysera relationerna mellan olika diskurser i artiklarna, på vilket sätt de samspelar och förstärker varandra. Motstridiga diskurser kan också existera sida vid sida.

Fairclough förenar en lingvistisk textanalys med Michel Foucaults tänkande kring subjekt, maktrelationer och diskurs. Som ett led i denna foucaultianska tradition sätter Fairclough störst fokus på att undersöka hegemoniska diskurser (se även Jokinen 2004). Antonio Gramsci introducerade begreppet hegemoni för att förklara en makt som fungerar genom samtycke: hegemoniska idéer i samhället ses som *common sense* och accepteras därför utan att en viss samhällsordning måste upprätthållas med våld (Fairclough 1995, 17). En viss diskurs bestämmer vad som kan sägas och inte sägas, vad som är begripligt och vad som blir obegripligt; annorlunda formulerat så kan man säga att det som är i enlighet med den hegemoniska diskursen uppfattas som neutralt medan det som avviker inte gör det (Foucault 1972). Det är på detta sätt som en diskursanalys också är en maktanalys, eftersom att tala i enlighet med den hegemoniska diskursen är att tala ur en maktposition.

Fairclough (1989, 2) kopplar en hegemonisk diskurs nära ihop med ideologi, en analys av hegemoniska diskurser är i viss utsträckning en ideologianalys, en analys av rådande ideologier. Fairclough definierar ideologi som just de antaganden som tas för givna i samhället ('common-sense' assumptions) (1989, 2). Faircloughs projekt handlar om att utarbeta en metod för att synliggöra dessa ideologiskt underbyggda 'självklarheter' för att kunna dekonstruera dem:

Given my focus on ideology, this means helping people to see the extent to which their language does rest upon common-sense assumptions, and the ways in which these common-sense assumptions can be ideologically shaped by relations of power (1989, 3).

Här ovan har jag redogjort för vad kritisk diskursanalys går ut på och varför detta ramverk lämpar sig väl för den medieanalys som jag ämnar göra. I nästa delkapitel går jag igenom hur jag gått tillväga för att få syn på och kategorisera olika diskurser som förekom i Helsingin Sanomats rapportering om asylsökande.

1.4 Material och teman

Jag har analyserat medierapporteringen om flyktingsituationen under sommaren och hösten 2015. Jag har valt att analysera artiklar från *Helsingin Sanomat* eftersom det är det största mediehuset i Finland. Tidningen har den överlägset största spridningen i hela landet så det de väljer att rapportera om läses av ett stort antal människor i Finland.¹² *Helsingin Sanomat* har regelbundet intervjuer med ministrar och andra politiker, både i form av längre personintervjuer och snabba kommentarer dagligen gällande aktuella politiska frågor. Så för att analysera vad och hur politiker uttalade sig i frågor gällande asylsökande sommaren och hösten 2015 är det motiverat att fokusera på Helsingin Sanomats rapportering. Helsingin Sanomat ser sig som en obunden tidning utan politisk profilering.¹³

Jag har analyserat artiklar från tiden 1.6.2015 – 25.9.2015. Jag valde att börja samla mitt material redan från början av sommaren för att få med artiklar från ganska i början av när flyktingfrågor började tas upp allt mer också i finsk media. Rapporteringen ökade under sommaren i takt med att antalet asylsökande som kom till Finland ökade. Jag valde att sluta materialanskaffandet mot slutet av september eftersom materialet redan då hade vuxit sig stort och jag kunde börja se att de dagliga artiklarna liknade varandra ganska mycket. I september kom varje dag många asylsökande till landet och rapporteringen följde långt samma mönster gällande rapporteringen om detta och öppnandet av nya flyktingförläggningar och andra praktiska arrangemang kring de många nyanlända.

---

¹² År 2015 hade Helsingin Sanomat tre gånger större spridning än den näst största tidningen Aamulehti (324 451 läsare mot 103 180 läsare). Källa: Mediaauditfinland, <http://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2016/06/LTtilasto2015.pdf> (8.11.2018).

¹³ Se Helsingin Sanomats värderingslinje: <https://www.hs.fi/periaatelinja/> (8.11.2018).

Sammanlagt består mitt material av 177 artiklar. Jag har använt mig av Helsingin Sanomats digitala arkiv och analyserat de artiklar som innehållit sökordet asylsökande eller flykting eller båda. Jag har uteslutit alla kategorier förutom inrikes, lokalt, människor (personporträtt), ekonomi och ledare. Jag har alltså inte med några utrikesnyheter eftersom jag är intresserad av diskussionen kring mottaganden av de nyanlända och reaktionerna i Finland på denna nya situation i landet. Diskussionen i Finland riktar sig dock givetvis mot ett europeiskt sammanhang (vad som händer i resten av Europa påverkar antalet asylsökande som tar sig till Finland) och detta syns i rapporteringen, där bland annat samarbetet mellan EU-länderna, eller snarare avsaknaden av samarbete, får stort utrymme. Politiker, främst regeringsrepresentanter, fick mycket utrymme i Helsingin Sanomats rapportering om flyktingsituationen och därför kommer politikernas uttalanden att vara centrala också i min analys. Asylsökande intervjuades bara i en bråkdel av artiklarna.

När jag första gången gick igenom de artiklar som matchade mina sökord och mina kategori-begränsningar tittade jag efter vilka teman och perspektiv som framträdde i artikeln. Jag kodade artiklarna enligt de diskurser som framträdde i dem så att jag valde en färg för varje diskurs. När jag samlade artiklarnas rubriker i publiceringsordning i ett skilt dokument markerade jag också artikeln med den eller de diskurser och tillhörande färgkod som framträdde i artikeln. Färgkodningen gjorde det lättare att överblicka artiklarnas innehåll och att räkna ihop hur många som innehöll en diskurs för att till exempel se om det fanns vissa diskurser som var mer dominerande än andra.

Resultatet blev fem huvudsakliga teman och perspektiv som jag färgkodat:

1) Kris. Inom denna kategori har jag inkluderat alla artiklar där flyktingsituationen omnämns som en kris. Tal om kris ökade mot hösten 2015 i takt med att asylsökande som kom till Finland ökade. Under denna kategori har jag också inkluderat de artiklar där situationen med det ökade antalet asylsökande beskrivs i termer av hot.

2) Kontroll. Inom denna kategori har jag inbegripit alla artiklar som i någon form har budskapet att situationen med det ökade antalet asylsökande i Europa och Finland borde kontrolleras, t.ex. genom att stänga gränser eller grunda stora uppsamlingsläger (s.k. hot-spots). Kris- och kontrolldiskurs följs ofta åt och intensifierades i september 2015 när antalet asylsökande som kom till Finland steg drastiskt: Flyktingsituationen framställs av politiker som en kris, som någonting som skapar kaos och

som politikerna på nationell och EU-nivå följaktligen måste få kontroll över. Uttalanden som ”den okontrollerade invandringen måste fås under kontroll” förekom ofta bland regeringsrepresentanter i september 2015.

3) Ekonomi. Under denna kategori har jag satt alla artiklar som framför ekonomiska perspektiv i relation till invandring och asylsökande. Det är dels fråga om artiklar där invandringens och asylsökandes eventuella kostnader eller fördelar för nationalekonomin diskuteras. Det är alltså fråga om ett nyttoperspektiv där nytta definieras i nationalekonomiska termer. Ekonomiska argument spelade en central roll då politiker argumenterade både för och emot invandring. Ekonomiska perspektiv figurerade också ofta på ledarspalt och i kolumner av Helsingin Sanomats journalister.

4) Olaglighet. Till denna kategori märkte jag de artiklar där olaglighet på olika sätt kopplas till asylsökande. När jag räknade ihop hur många artiklar jag kodat på detta sätt skiljde jag också på vilket sätt olaglighet kommer in: 1) i samband med smugglares olagliga verksamhet 2) olaglig syftar på den asylsökande själv 3) att personen inte är olaglig men gör något olagligt, till exempel att asylsökande tar olagliga rutter till Europa. I artiklarna från september 2015 blir det allt vanligare att regeringsrepresentanter talar om att asylsökande tar sig olagligt till landet. Jag valde att lyfta fram begreppet olaglighet i en egen kategori eftersom det är viktigt att explicit analysera hur termen olaglig kommer in i diskussioner om en grupp människor.

6) Humant perspektiv. Till denna breda kategori räknade jag sådana artiklar som ger uttryck för en förståelse för asylsökandes situation i termer av ett erkännande av de omständigheter de flyr från, deras bakgrund, och därmed ett erkännande av ett hjälpbehov. Jag kodade ett ganska brett fält av artiklar som uttrycker en human attityd, i motsats till artiklar där en inhuman människosyn framkommer, alltså ger uttryck för en attityd där asylsökande inte ses som fullvärdiga människor. Värt att notera är ändå att i de flesta artiklar inom den här kategorin är det inte asylsökande som kommer till tals. Det är andra röster som framför ett behov av att hjälpa och dylikt.

Kön var ett tema som började dyka upp i artiklar under september 2015 eftersom de flesta av asylsökandena som kom till Finland var män. Jag började markera det också för att kunna analysera på vilket sätt kön figurerar i artiklarna, vilket i flera fall var i samband med uttryck för rädsla för att så många unga män från en annan kultur kommer till Finland.

I min första läsning av materialet kodade jag också artiklar enligt vems perspektiv som framkom i artiklarna: den asylsökandes eller myndigheternas perspektiv, ett europeiskt perspektiv eller finländskt perspektiv. När jag kodat alla artiklar gick jag igenom dem igen och räknade hur många artiklar som hamnade under en viss kategori. Överlägset flest artiklar hade kodats som humant perspektiv, 54 artiklar. 32 artiklar lyfte fram ett ekonomiskt perspektiv och 31 artiklar kodade jag under kontrollperspektivet. 22 artiklar räknade jag under kategorin kris. Kris- och kontroldiskurserna går delvis in i varandra, t.ex. tal om att "flyktingströmmen är okontrollerad" kan ses både som en krisdiskurs (att något är okontrollerat är en form av krissituation) samtidigt som denna typ av uttalanden inbegriper ett behov av kontroll. 14 artiklar innehöll tal om olaglighet, i största delen av fallen (12 artiklar) handlade det om att personen *gör* någonting olagligt och inte *är* olaglig, medan asylsökande omtalades som olagliga i ett par artiklar. Många artiklar innehöll mer än en diskurs och jag kollade också vilka diskurser som ofta förekommer i samma artikel: En human diskurs kom ofta i sällskap av en ekonomisk diskurs eller kontroldiskurs, dels i Helsingin Sanomats ledare och kolumner, men också ofta i politikerns uttalanden. Dessa uttalanden, som kombinerar diskurser på det ovannämnda sättet, kommer jag att analysera närmare längre fram i avhandlingen och visa hur en idé om att vara en sansad människa konstrueras i dessa uttalanden.

Ett flertal artiklar hade inte ett klart tema eller perspektiv i rapporteringen om asylsökande, som till exempel ett ekonomiskt perspektiv, eller nyckelord som kan vara intressanta att analysera, som till exempel "olaglig". 62 artiklar blev utan en kategorisering eftersom de inte tydligt innehöll en viss diskurs enligt ett visst tema. Det som man däremot kan se på är från vems perspektiv de är skrivna. De allra flesta av dessa artiklar, som jag inte kunde kategorisera enligt en viss diskurs, utgår från ett myndighetsperspektiv. Många artiklar handlade om antalet asylsökande som kommit och beräknades komma till Europa och Finland och hur de skulle placeras ut i flyktingförläggningar eller fördelas mellan EU-länderna. Men dessa rutinartiklar som svarar på de journalistiska frågorna var? när? vem? hur? förstärker ett dominerande finländskt eller myndighetsperspektiv. Horsti (2007, 156-157) har visat hur denna typ av artiklar skapar ett diskursivt panoptiskt öga, med vilket hon menar att läsaren bjuds in att följa med dessa "andra" sida vid sida med myndigheterna.

De kategorier som jag presenterat här ovan och som jag kodat artiklarna enligt är som sagt grova kategorier, som baserar sig på min första läsning av materialet, och som mest har fungerat som en

fingervisning för vilka aspekter av rapporteringen som kunde vara intressant att analysera närmare. I denna första läsning har jag också som sagt tagit fasta mest på *vad* artikeln handlar om och det jag tagit fasta på influerades också av de aspekter som tagits upp i tidigare forskning. I och för sig är det ju inte förvånande att rapporteringen kring denna typ av frågor inte har ändrats nämnvärt under de senaste åren och det är intressant att se hur diskurser kring asylsökande har varit liknande över tid fastän situationen är en annan. T.ex. talade man om flyktingvåg också när 200 rumänska romer sökte asyl i Finland år 2002 (Horsti 2007). Jag kommer att återkomma till detta exempel i analysdelen.

Det som ändå kan konstateras utgående från den första genomläsningen och kodningen är att Helsing Sanomats rapportering har en relativ bredd i fråga om perspektiv och infallsvinklar. Man kan alltså inte påstå att Helsingin Sanomats rapportering genomgående följer en viss linje eller agenda. De gånger det varit fråga om ett klart ställningstagande har det varit ett ställningstagande *för* att hjälpa asylsökande. Helsingin Sanomats redaktionschef skrev en kolumn (*HS* 4.9.2015a) med budskapet att det ryms nya människor till Finland och som slutar med orden: "Sinä mahdut tänne. Tervetuloa". Syftet med min analys är inte heller att ge en helhetsbedömning, betygsätta, Helsingin Sanomats journalistiska arbete. Det jag vill åstadkomma med min studie är att spåra vissa diskurser och vilka effekter det kan ha på bilden av "den asylsökande".

Andra gången jag läste igenom materialet var det mot bakgrund av teoretiska perspektiv som jag efter första läsningen fann användbara för att få en djupare analys och förståelse för materialet. I denna genomgång fokuserade jag också på hur siffror över antalet asylsökande figurerade i artiklarna, hur mycket metaforer som "flyktingström", "flyktingvåg" etc. användes. I nästa kapitel presenterar jag de teoretiska perspektiv och tänkare som formar ramarna för min analys, innan jag går in på själva analysen av artiklarna.

2 Teoretiska perspektiv

Det koloniala projektet som präglat Europas relation till resten av världen under flera århundraden byggde på och befäste en ideologi om västerländsk vit civilisation som var överlägsen alla andra världens kulturer och folkslag. Kolonialismen hade ekonomiska och kulturella konsekvenser som

präglar de globala maktförhållandena ännu idag. Även om Finland aldrig varit en aktiv kolonialmakt är det nödvändigt att se hur Finland är del av en västerländsk maktsfär, vilket innebär delaktighet i en maktordning med ojämlika relationer mellan människor utgående från påstådda ras- och kulturskillnader, med vithet som högst i hierarkin.¹⁴ När människor tvingats från sina länder i den forna kolonialiserade världen på grund av krig och konflikter eller svält och fattigdom och söker trygghet i Europa konkretiseras denna (post)koloniala maktordning i mötet mellan människor från det globala nord och det globala syd. Postkoloniala tänkare, som Chandra Talpade Mohanty (1984) och Edward Said (1995 [1978]) har visat hur Europa definierar sig själv som upplyst och modernt genom att konstruera "tredje världen" eller "Orienten" (Said 1995) som sin motpol, sin Andra. Denna produktion av diskurser om den Andra har tagit sig olika uttryck ända sedan kolonialismen. Idag har asylsökande (eller muslimer) blivit Europas interna andra som en idé om "europeiskhet" kan definieras emot (se t.ex. Horsti 2007, 157) Den postkoloniala ramen är därför viktigt för att förstå vad som står på spel i detta möte och en nödvändig lins i analysen av rapporteringen om flyktingsituationen 2015.

Den postkoloniala tänkaren Edward Said har med sitt inflytelserika verk *Orientalism* (1995 [1978]) visat hur västvärlden har konstruerat en bild av Mellanöstern (Orienten) som präglas av stereotyper och som säger mera om väst än vad det säger om de verkliga människorna och deras liv i detta geografiska område. Said tar till Foucaults begrepp diskurs för att identifiera orientalismen. Han menar att man inte kan förstå den fulla vidden av orientalismens omfattning och reglerande funktion om man inte undersöker den som en diskurs. I enlighet med Foucaults förståelse av diskurs som både produktiv och reglerande visar Said dels hur den europeiska kulturen lyckats styra och producera Orienten politiskt, ideologiskt, sociologiskt, vetenskapligt och konstnärligt och dels hur orientalismen hade en så auktoritativ ställning att den begränsade vad som var möjligt att tänka och säga om Orienten (1993, 5). I analysen, främst i fråga om diskurser kring icke-vit maskulinitet, kommer jag att analysera hur en orientalistisk diskurs operera.

Det som kolonialismen och rasläror medförde var en hierarkisering av människor utgående från ras och etnicitet där det egentligen handlar om en skala i mänsklighet. Den vita europeiska mannen står högst i hierarkin, sedan den vita kvinnan. Svarta som kolonialiserades eller blev tagna som slavar

---

¹⁴ Se Irni, Keskinen, Mulinari, Tuori (2009) för en diskussion kring termen "colonial complicity".

sågs inte som fullt människor utan som en möjligen användbar resurs som kolonistören/slavägaren kunde förfoga fritt över (se t.ex. Hartman et al 2017). Slaverna i USA var enligt lag någon annans egendom.

Om man ser till historien har frågan om människovärde varit viktig i den feministiska kampen. Simone de Beauvoir visar i *Det andra könet* (2006 [1949]) hur mannen är människan, den neutrala, och kvinnan definieras som det andra könet i sin olikhet till mannen. De Beauvoirs projekt blev att staka ut vägen för kvinnan att också bli människa. Det kända talet av den före detta slaven Sojourner Truth "Ain't I a Woman?"¹⁵ fångar den svarta feminismens kamp att bli inkluderade i kategorin kvinna. Där vit feminism har fört en kamp om att kvinnor ska ses som fullvärdiga människor vid sidan av mannen har interventioner från svart feminism (hooks [2014 [1981]], Hill Collins 2000) handlat om att bli sedda som fullvärdiga kvinnor och hörda i den feministiska kampen (som utgått från vita kvinnors situation). Men det är fråga om samma kamp om att räknas som människor, som subjekt som har en talan i den offentliga diskussionen. Truths utrop "är jag inte en kvinna?" på en kvinnorättskonferens i Ohio år 1851 kan ses som ett krav på att bli sedd som människa och därmed bli representerad i politiken och samhällsdebatten.

Vad det innebär att erkännas som människa och vilka (rasistiska) mekanismer som gör att detta erkännande fungerar selektivt är en central del av min analys av tidningsmaterialet. Ramarna för denna analys får jag från den feministiska filosofen Judith Butlers framställning i *Krigets ramar: När är livet sörjbart?* (2009) som förtjänstfullt analyserat hur vissas liv inte blir erkända som liv och därför inte är sörjbara och hur denna skiljedragning går vid ras- och nationalitetskategorier. Jag visar hur detta hänger samman med att människa är ett moraliskt begrepp och tar inspiration från en moralfilosofisk tradition som betonar den etiska relationen mellan människor och ansvaret för sin nästa (Levinas 1989, Buber 1994, Weil 1992).

---

¹⁵ Se talet här: <https://www.nolo.com/legal-encyclopedia/content/truth-woman-speech.html> (8.11.2018).

2.1 Butler och erkännande av liv

I sin bok *Krigets ramar: När är livet sörjbart?* diskuterar Judith Butler hur vissa liv inte blir erkända som liv och därför inte är sörjbara: det ses inte som en förlust när dessa liv förspills eftersom de aldrig riktigt har blivit erkända som liv.¹⁶ Det här blir relevant när hon analyserar hur krig ramas in i media och den politiska debatten¹⁷. Hon vänder den kritiska analysen främst mot USA som krigsmakt och de krig som Bushadministrationen startade. Krigspolitiken ramas in så att vissa befolkningsgrupper erkänns som sörjbara och deras liv bör skyddas på bekostnad av liv som inte erkänns som sörjbara:

Sådana befolkningsgrupper är 'förlorbara', eller kan förspillas, just därför att de är inramade som redan förlorade eller förspillda. De tilldelas en roll som hot mot mänskligt liv som vi känner det snarare än som levande befolkningsgrupper som behöver skydd mot illegitimt statligt våld, svält eller pandemier. När sådana liv går förlorade är de följaktligen inte sörjbara eftersom, enligt den snedvridna logik som rationaliserar deras död, förlusten av sådana befolkningsgrupper bedöms vara nödvändiga för att skydda "de levandes" liv. (2009, 37).

Butler konstaterar att alla liv existerar i ett socialt sammanhang och i en grundläggande mening är osäkra, vi är alltid utelämnade åt andra (2009, 23). Denna delade osäkerhet medför etiska förpliktelser gentemot andra liv (2009, 30) och Butler vill lägga detta band vi har till andra människor och de moraliska krav det ställer som grund för en mer jämlik politik:

Erkännandet av delad osäkerhet öppnar för starka normativa engagemang för jämlikhet och inbjuder till en mer robust universalisering av rättigheter som söker ta itu med grundläggande mänskliga behov mat, husrum och andra betingelser för fortlevnad och blomstrande. (2009, 35).

När någon söker asyl i ett annat land handlar det om att försöka trygga dessa grundläggande behov och kunna skapa ett människovärdigt liv när förutsättningarna för detta inte längre finns i ens hemland. Butler vill visa att detta behov är något som alla människor delar och hon försöker

¹⁶ Hon baserar sitt resonemang på Hegels filosofi kring erkännande.

¹⁷ Med krigets "ramar" menar Butler "sättet att selektivt dela upp erfarenheter som nödvändiga för krigsföring" (2009, 33).

formulera denna gemensamma grund som alla kunde förenas kring. Vi har alla samma grundläggande behov av mat, trygghet och tak över huvudet och andra faktorer för ett människovärdigt liv.

Butler går vidare med att visa på vår utsatthet gentemot varandra på ett globalt plan (hon talar om ett "globalt ömsesidigt beroende" [2009, 37]) och att detta ska resultera i en etik och politik med ett globalt ansvar som utgångspunkt. För Butler blir det därför viktigt att formulera en moralteori, baserad på en social kritik (2009, 42), som dels kan klargöra denna uppdelning i erkända och sörjbara liv och icke-sörjbara liv och hur denna uppdelning utfaller enligt etnicitet, religion och lokalisering i världen, och dels ge verktyg och visioner för en annorlunda, mer jämlik global politik.

Butler skriver att under förhållanden av krig och ökad nationalism känner vi oss närmare förenade med människor som vi uppfattar att är lika oss och känner en nationell och kulturell samhörighet med (2009, 48). Med islam som exempel visar Butler hur stereotypa föreställningar gör att de som är offer för dem inte riktigt uppfattas som människor och följaktligen inte är sörjbara på samma sätt som de som jag upplever ha en nationell eller religiös tillhörighet med:

Tänk på hur detta hänger samman med att islam ses som barbariskt eller förmodernt, som ännu inte anpassat till de normer som gör det mänskliga erkännbart. De vi dödar är inte riktigt mänskliga, och inte riktigt levande, vilket betyder att vi inte känner samma fasa och upprördhet över förlusten av deras liv som vi gör över förlusten av de liv som har en nationell eller religiös likhet med vårt eget. (2009, 48).

Det är den retorik och de tankemönster som rättfärdigar våld mot vissa befolkningsgrupper som Butler vill komma åt. Butler ser problemet i en nationalism som skapar vissas liv som lika mitt och därför mer erkännbara som liv än andras som ses som olika och hur det här hänger ihop med vem vi ser oss ha ett ansvar för. Hon efterlyser en kritisk reflektion av de normer för erkännande som exkluderar de som inte uppfattas som lika mig för att forma en ansvarsetik som går bortom dessa upplevda skillnader mellan människor. (2009, 43).

Det Butler gör är ett sätt att formulera hur en "vi" och "dem" uppdelning skapas och vilka konsekvenser det har i fråga om vems lidande och död vi berörs av och förfasas över och vilkas öden

som lättare går att utestänga från ens affektiva reaktioner. Butler försöker belysa de mekanismer som rättfärdigar krig, de krig som USA med George W. Bush som president har inlett i "kriget mot terrorismens" namn. Men relevansen av hennes analys av hur vissa befolkningsgrupper erkänns som mer sörjbara än andra och det våld det rättfärdigar går utöver ett sammanhang av direkt krigstillstånd. "Kriget mot terrorismen" riktar sig mot Mellanöstern och muslimer och det är befolkningarna i detta område och med denna religion som ramar in som ett hot mot liv (förspillbara) snarare än liv att ombesörja och sörja vid förlust. Majoriteten av de som kom till Finland för att söka asyl år 2015 var muslimer från detta geografiska område, främst Irak och Afghanistan, och Butlers analys av vilka liv som erkänns som liv och därmed är sörjbara, är användbar för min analys av Helsingin Sanomats rapportering. Said (1995) skrev redan för nästan fyrtio år sedan om hur araber framställs som en odifferentierad massa och ett hot inom media:

I nyhetsinslag och på fotografier i tidningar förekommer araben alltid i stort antal. Ingen individualitet, inga personliga egenskaper och ingen personlig bakgrund. De flesta av bilderna föreställer uppretade folkmassor och elände eller irrationella (och därför hopplöst excentriska) gester. Bakom alla dessa bilder döljer sig hotet om jihad. Slutsats: en skräck för att muslimerna (eller araberna) tänker erövra världen". (Said 1995, 286)

I och med terrordådet den 11 september 2002 var det lätt att utropa islam till det största hotet mot "den västerländska civilisationen" och som jag nämnt tidigare ledde detta till att också asylsökande började misstänkliggöras som "potentiella terrorister". Denna bild var verksam också i den så kallade flyktingkrisen år 2015.

2.3 Människa som moraliskt begrepp och ansvar för sin nästa

Butler redogör för hur normer för erkännande opererar och gör vissa liv mera erkännbara än andra. Hon går inte så mycket närmare in på vilka dessa normer är, men utgångspunkten i hennes resonemang är ändå att vad som står innanför normen för erkännbarhet dras enligt ras-, kultur- och nationalitetsgränser. I denna studie analyserar jag hur dessa mekanismer för erkännbarhet är verksamma i rapporteringen i Helsingin Sanomat. Finland behöver inte vara en krigsmakt för att samma mekanismer ska verka också här. Suids redogörelse för hur orientalismen opererar

kontextualiserar och ger ytterligare hjälp för att förstå och analysera diskurser kring asylsökande idag.

Normer för erkännbarheten av liv kan också förstås som normer för det mänskliga. Butler har redan i tidigare verk intresserat sig för det mänskliga, vilka subjekt som inberäknas i det mänskliga och vilka subjekt som inte erkänns inom ramen för det mänskliga (Butler 2004). Hennes resonemang i *Krigets ramar: När är livet sörjbart?* kan ses som en fortsättning på detta spår. Hennes resonemang kring att erkänna någons liv som ett liv kan också formuleras som att erkänna någon som människa.

Jag vill utveckla resonemanget om erkännande med att föra fram att människa är ett moraliskt begrepp. Att se någon som en människa innebär ett erkännande av den moraliska relationen och de moraliska krav som följer på den. Det ingår i erkännandet av någon som en människa att man också förstår de etiska krav det ställer på en. Det omvända, att inte se någon som en människa är att förneka detta moraliska ansvar. Det är inte fråga om ett symmetriskt förhållande mellan att erkänna och inte erkänna någon som en människa. Att undvika att se någon som en människa handlar om en förnekelse, och är ett försök att undvika det moraliska kravet. Det är en helt annan sak att gå förbi ett objekt som en vägs skylt, men att gå förbi en tiggare på gatan på samma sätt är en helt annan handling, just i och med att det *är* en människa, vars existens och vädjan om hjälp jag *försöker* undvika.

Den franska filosofen Emmanuel Lévinas har byggt hela sin etik på det moraliska kravet som den Andre närvaro ställer på mig. Man kan kalla det en radikal ansvarsetik. I mötet med den Andre ställs jag inför ett absolut moraliskt krav på att inte skada den andre, ett imperativ som omkullkastar alla mina egoistiska behov. Lévinas förstår relationen till den andra genom begreppet "ansiktet". Den andres ansikte, utblottat och naket, uppmanar: "döda mig inte" (1986, 23-24). Lévinas skriver: "Ansiktets nakenhet är utblottelse och redan ett bönfällande genom den ärlighet som riktas mot mig. Men detta bönfällande är ett krav" (1989, 10). Ansiktet handlar inte om de fysiska drag man kan uppfatta genom perception utan ansiktet får i Lévinas filosofi stå för den etiska dimensionen som är en ständigt närvarande del av livet: "så tvingar sig ansiktet på mig utan att jag kan vara döv för eller glömma dess tilltal – utan att jag kan upphöra att vara ansvarig för dess olycka." (1989, 10). I detta citat kan man se att ansiktet blir som en "förmedlare" av det moraliska kravet som vi ständigt

ställs inför i mötet med andra. Jag förstår ansiktet i Lévinas filosofi som ett sätt att formulera och ringa in det mänskliga i människan.

Butler har inspirerats av Lévinas etik i sin strävan att formulera en moralteori som skulle kunna göra motstånd mot USA:s krigsmaskineri. Hon diskuterar Lévinas filosofi främst i boken *Osäkra liv. Sörjandets och våldets makt* (2011 [2006]). Tankarna i denna bok vidareutvecklar hon i *Krigets ramar. När är livet sörjbart?* (2009). Butler förenar den Hegel-inspirerade betoningen på erkännande och diskussionen om hur normer reglerar vilkas liv som lättare erkänns som liv, med Lévinas betoning på ansiktet som länken för den etiska relationen:

Om, som filosofen Emmanuel Lévinas hävdar, det är den andres ansikte som kräver en etisk respons från oss, då verkar det vara så att normen som anvisar vem som är respektive inte är mänsklig tar visuell form. Dessa normer verkar för att *ge ansikte*¹⁸ och *utradera*.” (Butler 2009, 78).¹⁹

Butler ser alltså att normerna reglerar vems ansikte vi ser och därmed känner oss etiskt ansvariga inför. I analysen kommer jag att diskutera hur detta tar sig uttryck i tidningsmaterialet.

Simone Weils filosofi hjälper ytterligare till för att ringa in hur människa och det mänskliga ska förstås. I essän ”Personen och det heliga” (1992) söker hon sig fram till vad det är som är heligt med människan: Hur ska vi förstå det moraliska påbudet att inte skada andra? Hon vänder sig emot idén att det skulle vara någonting i människans person eller personlighet som är okränkbart. Utan det är just människan själv, hela henne, som är helig. Och i samma anda som Levinas infinner sig här ett omedelbart etiskt krav på att inte tillfoga skada. Weil skriver:

Från den tidigaste barndomen, och ända fram till graven finns det i djupet av varje människohjärta någonting som trots allt ont hon begått, lidit och bevittnat – okuvligt väntar sig, att man skall visa henne godhet och inte tillfoga henne ont. Detta är det framför allt annat som är heligt hos varje människa. (1994, 13).

¹⁸ Den engelska originaltextens ”give face” är ett engelskt idiomatiskt uttryck som betyder att behandla någon med respekt och värdighet.

¹⁹ Se Sanna Karhus doktorsavhandling om Butlers filosofi *From violence to resistance: Judith Butler’s critique of norms* (2017) för en grundligare diskussion om Butlers icke-våldsetik och hennes influenser från Lévinas.

I anknytning till Weil kan det vara bra att lyfta fram att detta inte har något att göra med en rättighetsdiskurs. Det är inte personens rättigheter som kränks när man behandlas illa, det är att ta till ett för ytligt språk. Som Weil skriver i ett annat sammanhang:

If someone tries to browbeat a farmer to sell his eggs at a moderate price, the farmer can say: 'I have the right to keep my eggs if I don't get a good enough price.' But if a young girl is being forced into a brothel she will not talk about her rights. In such a situation the word would sound ludicrously inadequate. (1977, 325).

Det jag vill få fram här är att frågan om avhumanisering går djupare än frågan om att checka av om vissa rättigheter uppfylls. Inom juridiken och inom internationella överenskommelser är det en rättighetsdiskurs som gäller och så måste det vara, men jag vill föra in en etisk nivå i analysen som går bortom ett tänkande i termer av rättigheter. Den objektifiering som avhumanisering innebär handlar inte primärt om att inte erkänna någons rättigheter, utan den etiska relationen som man förnekar i förnekandet av det mänskliga i någon annan går djupare än att förneka vissa rättigheter.

Lévinas och Weils moralfilosofi ger en fördjupad förståelse för vad avhumanisering handlar om. Styrkan i Butlers resonemang ser jag i hur hon ger en förståelseram för hur rasistiska hierarkier och nationalism (som hon talar om som normer) reglerar erkännbarheten hos olika liv. Hon visar hur nationalism skapar gränser för min omsorg om andra, hur de som uppfattas som lika lättare kommer inom ramen för min omsorg än de som uppfattas som olika mig, och ger på det sättet en fingervisning åt mekanismer som gör att den moraliska relationen förnekas. I min analys av Helsingin Sanomats rapportering undersöker jag hur denna reglerande funktion är verksam i mediediskursen om asylsökande. Som jag i teorikapitlet här ovan visat är människa ett centralt begrepp för att förstå de moraliska implikationerna i detta selektiva erkännande av liv. Hur bidrar rapporteringen till att skymma undan människorna bakom "folkmassan" eller "flyktingströmmen"? Vad har detta för följder?

3 Analys

I detta kapitel analyserar jag materialet utgående från de kategorier enligt vilka jag kategoriserat artiklarna. Jag börjar med att analysera vilken roll metaforer som hänför sig till naturfenomen spelar för uppkomsten av en krisretorik och hur en kontroldiskurs följer på detta, samt hur frågor om kön behandlas. Sedan går jag in på vilken roll ekonomiska frågeställningar har i mitt material och hur myter befästs som sanningar. Jag analyserar också hur benämningen olaglig kommer in i tal om asylsökande. Avslutningsvis analyserar jag även hur olika, även motstridiga, diskurser samexisterar i artiklar, med särskilt fokus på hur ett humanitärt perspektiv och en kontroldiskurs ofta förekommer sida vid sida.

3.1 Krisretorik leder till kontroldiskurs

Kris- och kontroldiskurser går ofta in i varandra och i detta delkapitel kommer jag att analysera hur en kris konstrueras och hur en kontroldiskurs följer på det. Jag kodade 22 under kategorin kris i min genomgång av artikelmaterialet.

Avhumaniserande metaforer

Både forskning i Finland och utomlands har undersökt hur asylsökande och asylprocessen konstrueras som ett problem genom att framställas som en okontrollerad och kaotisk "ström" eller "våg" i media och av politiker (Horsti 2005, 86, Tyler 2006). Användningen av dessa metaforer för att beskriva migrationen till Europa och Finland förekom flitigt i Helsingin Sanomats rapportering under hösten 2015:

"Näyttää, että *virta vain kasvaa*, kun laivayhtiöt eivät ota paperittomia. Meille on tänä vuonna tullut tuhat hakijaa, joista sata viime viikonloppuna", sanoo poliisipäällikkö Sauli Kuha. (HS, 8.9.2015a).

Pakolaisvirtojen odotetaan kasvavan nykyisestä (HS 9.9.2015).

Turvapaikanhakijoiden reitti meren yli ei ole enää haluttu koska laivat ovat alkaneet vaatia kaikilta henkilöllisyyspaperit. "*Virta suuntautuu* pohjoisen kautta Suomeen." (Minister Petteri Orpo, HS 10.9.2015).

Tornioon kaavailtu järjestelykeskus ei ole vielä apuna viikonlopun *pakolaistulvassa*. Tornion kaupunginvaltuusto päättää ensi maanantaina, avaako kaupunki turvapaikanhakijoiden järjestelykeskuksen vanhan lukion tiloihin. (HS 18.9.2015a, mina kursiveringar).

Användningen av metaforer som flyktingström tilltog under september 2015 när Finland tog emot flest asylsökande. Då började allt fler asylsökande komma via norra Sverige till Torneo i Finland. Det är i samband med det som Petteri Orpo talar om att "strömmen riktas mot norra Finland" och polischefen Sauli Kuha säger att "strömmen bara växer". Detta sätt att tala på ger bilden av att det skulle vara fråga om ett naturfenomen, en vind som kan ändra riktning eller tillta i styrka.

När dessa sätt att beskriva situationen förekommer allt oftare ger det bilden av en okontrollerad hop som väller in i landet (se även Horsti 2005, 137). Användningen av ord som "ström" och "våg" ger effekten att den grupp människor som beskrivs genom dessa ord inte framställs som människor med olika bakgrund, rädslor, viljor och hopp för framtiden, utan som en homogen massa som far genom Europa. Detta skymmer undan de politiska ekonomiska och sociala orsakerna till att människor söker asyl (Horsti 2005, 137). Asylsökande blir en naturkraft och det enda man kan göra är att försöka få den att stanna av och hindra att den kommer över gränsen (isbn.).

I en ledare står det så här:

Maahanmuutto on politisoitunut kysymys lähes kaikissa EU-maissa. Siitä käydyin keskustelun laatu paranee, kun *siirtolaisvirroista* ja niiden seurauksista on käytettävissä mahdollisimman hyvät tiedot. Hallitusohjelmaan kirjattu päätös selvittää maahanmuuton kustannukset ja vaikutukset voi parantaa keskustelua Suomessa.

Siirtolaisvirran luonteesta voi jo nykytiedoilla tehdä tärkeitä havaintoja. (HS 18.8.2015b, mina kursiveringar).

Ledarskribent skriver att man redan nu kan göra viktiga "observationer" om flyktingströmmarnas karaktär. De människor som tagit sig till Europa för att söka asyl blir ett (natur)fenomen som kan observeras för att få klarhet i hur fenomenet fungerar. Dessa metaforer som associeras till naturkatastrofer lägger fokus på Finland och Europa; strömmen och vågen märks av först när asylsökande tar sig över gränsen, antingen EU:s gemensamma yttre gräns eller nationsgränser (Horsti 2005, 137). "Flyktingströmmen" blir ett europeiskt problem som unionen "plötsligt" fick över sig.

Siffror över antalet asylsökande var också ofta förekommande. Mot slutet av augusti och början av september 2015 publicerade *Helsingin Sanomat* nästan dagligen artiklar där det fanns en genomgång av hur många asylsökande som redan kommit till Finland eller Europa och hur många som ännu väntades komma under året. Det såg till exempel ut såhär:

Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan kasvavan tämän vuoden aikana 25 000–30 000:een, kertoi sisäministeriö perjantaina.

Aiempi arvio hakijoista oli 15 000. (HS 8.9.2015b)

Eller så här:

Suomessakin arvioidaan, että turvapaikanhakijoiden määrä moninkertaistuu 15 000–30 000:een. Tänä vuonna Suomeen on tullut jo noin 8 000 turvapaikanhakijaa, joista irakilaisia noin 4 200, somalialaisia 1 400, albanialaisia yli 600, afgaaneja 500 ja syyrialaisia yli 200. (HS 9.9.2015)

I juni 2015 handlade nyheterna extra mycket om siffror när EU-länderna förhandlade om att fördela 40 000 asylsökande från Grekland och Italien till de andra EU-länderna. Effekten var att det framstod som att det handlade om varor som ska hanteras och förflyttas. Metaforer som hänför till naturfenomen i kombination med ett fokus på siffror gör att asylsökande blir en opersonlig massa, ett fenomen, ett objekt, att observera och kontrollera. Imogen Tyler har skrivit om hur asylsökande blir "hypersynliga" ("hypervisible") och det begreppet är också användbart för att förklara hur metaforer som hänvisar till naturfenomen och fokus på siffror i mitt material gör att asylsökande som en figur blir hypersynlig. Men Tyler skriver att: "However, this hypervisibility (of the asylum-seeker-as-hate object) works to screen asylum-seekers from view" (2006, 193). Alltså, just genom att asylsökande som ett fenomen, en massa som är ett potentiellt hot, är väldigt synliga i media, undanskymts själva människorna som söker asyl. Karina Horsti beskriver på liknande sätt hur den till synes neutrala och faktabaserade artikelformen förpassar asylsökande till en status av icke-personer och ger läsaren en känsla av att ur ett fågelperspektiv kunna följa med händelseförloppet: "The media invites the audience to observe and control the 'un-disciplined' Others side by side the authorities. The asylum seekers are not aware of this discursively panoptic eye. They are not allowed to preent their views, they are just objects of observation". (2007, 157).

Det kom också från regeringshåll en reaktion mot denna diskurs där människor blir som en handelsvara. Juha Sipilä uttalade sig i *Helsingin Sanomat* den 26 juni 2015 såhär om förhandlingarna mellan EU-länderna om att fördela 40 000 asylsökande:

Sipilän mielestä EU-keskustelu on keskittynyt liikaa siihen, miten 40 000 turvapaikanhakijaa jaetaan: 'Tämä on vähän vastenmielinenkin näkökulma, kun puhutaan ihmisistä ja puhutaan kaupankäynnistä ja siitä, kuka ottaa minkäkin verran. (HS 26.6.2015).

Här uttrycker Sipilä just obekvämheden i att det nästan glöms bort att det är fråga om människor, när EU-länderna är mitt uppe i förhandlingar om vem som ska ta hur många.

Fastän antalet asylsökande relativt sett var mycket större år 2015 än de senaste 20 åren, särskilt i Finland, var det inget nytt att media och politiker använde metaforer som "flyktingström" och "flyktingvåg" i samband med asylsökande (Horsti 2005, 2007, Tyler 2006). Karina Horsti (2005) skriver att metaforer som associeras till naturkatastrofer är vanliga i medierapporteringar i alla västerländska länder. Det är belysande att jämföra språkbruket 2015 med rapporteringen om asylsökande under tidigare år. Horsti (2003, 2005, 2007) har analyserat hur media rapporterade om slovakiska romer som sökte asyl i Finland 1999 och en grupp rumänska romer som sökte asyl 2002. Medier rapporterade om den "plötsliga flyktingströmmen" (Horsti 2005, 127) och en "våg av asylsökande" när 300 slovakiska romer sökte asyl i Finland under en vecka och bidrog genom metaforer som hänför till naturkatastrofer till att framställa 300 asylsökande som ett hot (Horsti 2005, 136-137). År 2002 räckte det med 150 romska asylsökande från Rumänien för att medier skulle börja tala om en våg av asylsökande (Horsti 2005, 121). Sammanlagt sökte 1000 romer från Slovakien asyl i Finland under en tre veckors period 1999 innan regeringen införde visumkrav för slovakier. Sammanlagt sökte 3100 personer asyl i Finland år 1999.²⁰

Antalet asylsökande var tio gånger fler år 2015 men jämförelsen med tidigare år visar att det faktiska antalet asylsökande inte har ett direkt samband med vilket språkbruk och krisretorik medier och politiker tar till. Det kan ge perspektiv på situationen 2015. Vad som är en kris och var gränsen för landets kapacitet går är inte en absolut utan en relativ fråga. Eller som Sara Ahmed skriver: "it is the

²⁰ Migrationsverkets statistik: http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-ja_pakolaistilastot/turvapaikanhakijat_ja_paatokset_1990-1999 (4.5.2017).

very production of the crisis that is crucial" (2004, 76-77). Under ekonomikapitlet återkommer jag till frågan om att producera en kris.

Kontrolldiskurs

Kombinationen av att tala om "flyktingströmmar" och på det sättet klumpa ihop asylsökande till en massa och att sedan framställa denna massa som okontrollerad och i behov av kontroll motiverar olika säkerhetsåtgärder för att "stävja" denna okontrollerade hop. Denna kontrolldiskurs föregås av en krisretorik, en kris för Finland och Europa, som motiverar kontrolldiskursen. Som Ahmed skriver: "it is through announcing a crisis in security that new forms of security, border policing and surveillance become justified." (2004, 76). I min genomgång av artikelmaterialet kodade jag 31 artiklar enligt denna kontrolldiskurs.

I nyhetsrapporteringen handlade det dels om att få kontroll över EU:s yttre gränser (t.ex. "Kyseessä on merellinen operaatio Välimeren yli tulevan *pakolaisvirran valvomiseksi*" [HS 29.7, min kursivering]). I september 2015, när de asylsökande som kom till Finland blev allt fler och främst tog sig till landet över gränsen till Sverige i norra Finland, blev kontroll vid Finlands gränser ett ämne som tog upp mycket spaltutrymme. Bland annat minister Petteri Orpo sade så här om situationen: "Rajan yli tulee joka päivä satoja ihmisiä. *Meidän on saatava tilanne hallintaan*", (HS 16.9.2015a, min kursivering, se även president Sauli Niinistös uttalande i HS 16.9.2015b). Också olika diskussioner på EU-nivå om att fördela flyktingar mellan EU-länderna handlade om att kontrollera strömmen av asylsökande som nu tog sig på eget bevåg till valfritt EU-land.

Tidigare på hösten kunde det låta så här:

Kyse ei ole pelkästä passiivisesta tapahtumien suvaitsemisesta. Syyskauden myötä EU-alueella on käynnistymässä uusi yritys sopia keinoista, *joilla hallitsemattomaksi riistäytynyt maahanmuutto saataisiin hallintaan*. (Ledare HS 28.8.2015, mina kursiveringar).

Dessa artikelutdrag är några exempel på hur finländska politiker och Helsingin Sanomats journalister talat om hur situationen är okontrollerad och behovet av kontroll. Den kontrolldiskurs som följer på tal om asylsökande som en okontrollerad "ström" förstärker bilden av asylsökande som en massa som är ett potentiellt hot om den inte fås under kontroll. President Sauli Niinistö säger bland annat att "den okontrollerade trafiken över gränsen måste fås i styr" ("samalla pitäisi saada hallitsematon

liikenne rajojen ylitse kuriin" *HS* 16.9.2015b). Finskans "kuri" associeras till disciplin, att hålla disciplin eller hålla pli på någon, ofta i samband med fullvuxna som ska få "kuri" på sina barn. De asylsökande som kommer över gränsen framställs som en grupp som, likt bångstyriga barn, måste fås i styr. Ledarskribenten skriver att EU-länderna försöker komma överens om sätt genom vilka "invandringen som blivit okontrollerad skulle fås under kontroll". Likt användningen av benämningar som "flyktingström" gör detta sätt att tala om kontroll "invandringen" till ett ansiktslöst fenomen, "flyktingströmmen" är som en naturkatastrof som "vi" i Europa måste göra vårt bästa för att få under kontroll och minimera skadan.

Mediebevakningen gör asylsökande till objekt för "vår" bevakning och kontroll (se även Horsti 2007, 158). Det är också värt att påpeka ur vems perspektiv frågan behandlas. Till exempel när president Niinistö (*HS* 16.9.2015b) är orolig för att situationen inte är under kontroll, men litar på att "[vi] klarar [oss] ur krisen". Ur sammanhanget blir det klart att han syftar på en kris för Finland. Och som jag redan tagit upp: När beskrivningen "flyktingström" används framställs denna "ström" ofta som ett hot för Europa (och Finland), hot mot Schengen-avtalet om öppna gränser och hot mot EU-samarbetet i allmänhet. President Sauli Niinistö uttalade sig så här:

SIIRTOLAISKRIISIN epäonnistunut hoito voi haastaa vapaan liikkuvuuden Euroopassa, Niinistö sanoi.

"Epäonnistuminen tähän ongelmaan vastaamisessa tulee johtamaan vakaviin seuraamuksiin Euroopassa. Voi kysyä, kestääkö esimerkiksi Schengen-järjestelmä mitä tahansa?"

Vaikka Schengen-alueen 28 maata ovat sitoutuneet vapaaseen liikkuvuuteen, ei Schengen ole tarkoitettu kansainvaellukseen, Niinistö sanoi.

"Vapaa liikkuvuus ei voi olla hallitsematonta liikkuvuutta." (*HS* 26.8.2015).

Niinistö är orolig för att den misslyckade flyktingpolitiken på EU-nivå kan hota den fria rörligheten i Schengen-området. Han konstaterar att Schengen-området inte var menat för folkvandringar. I sig är uttalandet "fri rörlighet kan inte betyda okontrollerad rörlighet" motsägelsefullt: "Fri" rörlighet betyder per definition att den inte är kontrollerad. I Niinistös uttalande blir fri rörlighet okontrollerad och därmed ett problem när andra än EU-medborgare börjar röra sig i Europa.

En ledare tar fasta på den problembild som president Niinistö målar upp och konstaterar att Finland borde ta en aktiv roll för att lösa asylsökandekrisen för att Schengen-området är viktigt för Finland:

Vireillä olevien toimien taustalla on sama asia, johon tasavallan presidentti Sauli Niinistö viittasi tiistaina puheessaan suurlähettiläspäivillä, eli vakava huoli Schengen-alueen tulevaisuudesta. Rajatarkastuksista vapaa *Eurooppa ei kestä hallitsematonta muuttoliikettä loputtomasti*.

Schengen-alueen säilyminen on erittäin tärkeää Suomelle. Siksi Suomella pitää myös olla rakentavaa tarjottavaa turvapaikkakriisin ratkaisemiseksi. (HS 28.8.2015, min kursivering).

Detta är ytterligare ett exempel på att hur asylsökandekrisen konstrueras som ett problem för medlemsländerna i EU och lösningen ses här enbart ur ett finländskt perspektiv. I detta fall att Finland drar fördel av att de öppna gränserna inom Schengen-området bevaras och därför borde komma med konstruktiva förslag för hur asylsökandekrisen kan lösas.

Mycket akademiskt arbete har de senaste åren lagts ner på artiklar och böcker om EU:s gränsbevakning. Många tänkare har talat om "Fortress Europe" för att beskriva hur EU:s yttre gränser förstärkts när de inre gränserna försvunnit (Samatas 2003, Pugliese 2009, Horsti 2007, 156). Till exempel år 2004 när Polen och sju andra före detta Sovjetstater blev medlemmar i EU uppkom nya gränskontroller och krav på visum vid EU:s nya yttre gräns (t.ex. vid gränsen Polen-Ukraina, Polen-Vitryssland, Estland-Ryssland och Slovakien-Ukraina). Antropologen Karolina S. Follis visar i boken *Building Fortress Europe. The Polish-Ukrainian Frontier* (2012) hur utvidgningen av EU gjorde att samtidigt som gränserna mellan de nya EU-länderna avskaffades förstärktes kontrollen av EU:s nya yttre gränser. Ukrainare som skulle ta sig till Polen måste bland annat börja visa visum vid gränskontroller till Polen. I sin etnografiska studie träffade hon flera ukrainare som jobbade utan arbetstillstånd i Polen och hur deras liv påverkades av den nya EU-gränsen: EU:s gränsregim förstärktes och byggde på antagandet att alla resenärer som inte var från EU är en potentiell oönskad immigrant (2012, 4).

I artikelutdragen ovan blir "Fortress Europe"-logiken tydlig: hur den inre fria rörligheten förutsätter att vem som får åtnjuta den fria rörligheten begränsas och regleras. I artikelutdragen blir det tydligt hur den fria rörligheten mellan EU-länder förutsätter en fungerande kontroll av de gemensamma yttre gränserna, alltså att ingen utanför Schengen-området kommer in i Schengen-området.

I EU-parlamentarikern Petri Sarvamaas (Saml) uttalande blir det ännu tydligare hur en fri rörlighet inom EU anses förutsätta så kompakt gränskontroll som möjligt vid EU:s "yttre gräns":

En usko, että vapaan liikkuvuuden Schengen on vielä uhattuna, vaikka Saksa ja joukko muita maita aloittivat sisärajarakastukset. On ymmärrettävää, että jäsenvaltiot ryhtyvät näihin toimiin, koska *tilanne on täysin hallitsematon*. Tarkastukset ovat kuitenkin kuin antibiootin ottamista keuhkokuumeeseen. Oikeasti pitäisi *panostaa EU:n ulkorajojen valvontaan ja Frontexiin*. (HS 22.9.2015, mina kursiveringar).

Sarvimaa tror inte att flyktingkrisen hotar Schengen-områdets fria rörlighet, men för fram att lösningen är att sätta extra krafter på bevakningen av EU:s yttre gränser och EU:s gemensamma gränsbevakningsbyrå Frontex. I citatet formuleras den irreguljära invandringen som en kris ("situationen är totalt okontrollerad") och förstärkta yttre gränser är lösningen. Sarvimaa's formulering att gränskontroller inom EU "är som att ta antibiotika mot lunginflammation" och att den verkliga lösningen handlar om att få EU:s yttre gränsbevakning i skick så att ingen från början lyckas ta sig till Schengenområdet ger uttryck för ett genomgående Europeiskt perspektiv som lämnar viktiga frågor obesvarade: Vad händer med dem som stängs ute om Frontex lyckas bevaka gränsen effektivare? När denna fråga skymms undan förstärks föreställningen om "flyktingkrisen" som ett europeiskt problem, där europeiska politiker måste komma på en lösning för den europeiska befolkningens skull.

I detta delkapitel har jag visat hur metaforer som hänför till naturfenomen i samband med asylsökande gör dessa människor till ett ansiktslöst fenomen. Kombinationen av att tala om "flyktingströmmar" och på det sättet klumpa ihop asylsökande till en massa och att sedan framställa denna massa som okontrollerad och i behov av kontroll förstärker en avhumaniserande diskurs. Jag hävdar att den politiska retorik som analyserats här ovan möjliggörs av detta språkbruk där asylsökande blir som en naturkatastrof som Europa "drabbas" av. När asylsökande redan framställts som icke-människor, som i Butlers (2009) termer snarare ses som hot mot liv än som liv som är hotat, blir det lättare att föra fram att bevakningen av EU:s yttre gränser borde förstärkas, samtidigt som följderna för de människor som stängs utanför blir en icke-fråga. Genom att tala så här blir det möjligt för politiker att förneka det moraliska kravet att hjälpa andra människor – och för Helsingin Sanomats reportrar att inte fråga följdfrågan: Vad händer med dem som stängs ute om Frontex lyckas bevaka gränsen effektivare?

Här konkretiseras med smärtsam tydlighet den grymhet som det innebär att vissa människor blir fråntagna sin mänsklighet. Här ovan har jag analyserat hur metaforer som associerar till naturkatastrofer och konstruerandet av en kris med där påföljande kontrolldiskurs har effekten att avhuma-

nisera asylsökande. I artikelutdraget ovan kan vi se exempel på hur det är en del av avhumaniserandets mekanismer att man kan förneka det moraliska ansvaret gentemot andra människor. Här menar jag moraliskt ansvar så som Lévinas (1996,1986) beskriver det i termer av att se den andres ansikte och inse det moraliska kravet den andre ställer på en.

Unga män är potentiella våldtäktsmän

Under hösten 2015 uppmärksammades allt mer att de flesta som sökte asyl i Finland var män. Asylsökandes kön kom upp när *Helsingin Sanomat* skrev om rädsla för att kriminalitet och sexuella ofredanden skulle öka med antalet asylsökande. Första gången som denna rädslans diskurs dyker upp i *Helsingin Sanomat* är i en kolumn av tidningens featuredaktör Anna-Stina Nykänen där hon citerar en välfärdssociologiprofessor:

"Todellinen uhka olisi moraalinen paniikki, jonka porukka epäilemättä aiheuttaisi", Saari sanoo. Uhka on pahempi, jos tulijat ovat nuoria miehiä, jotka voivat ryhtyä tekemään rikoksia. (HS 20.8.2015).

Nykänen skriver kåserande kolumner och denna gång har hon valt att kåsera kring asylsökandesituationen i Europa och Finland. Först har hon ett direkt citat av professorn. Sedan återger hon med egna ord vad hotet om "moralpanik" innebär och konstaterar rätt och slätt att hotet är värre om de som kommer till Finland är "unga män" som börjar göra brott, innan hon går vidare med andra saker kring temat asylsökande. Sambandet mellan unga män och risk för kriminalitet framställs här som ett faktum, utan att desto mera öppna upp frågan. "Unga män" konstrueras här som "potentiella kriminella".

Denna kolumn skrevs i augusti innan piken i antalet asylsökande som kom till Finland. Senare under hösten rapporterade *Helsingin Sanomat* om den oro som uppstod i kommuner där mottagningscenter för asylsökande skulle grundas. I mitten av september skrev *Helsingin Sanomat* (HS 16.9.2015c) om motståndet mot en asylanläggning i kommunen Nurmijärvi där oron främst gällde om det skulle komma unga män till anläggningen. Dagen efter publicerade *Helsingin Sanomat* en artikel med rubriken "Kauhavan veri vapisee – turvapaikan-hakijoiden pelätään käyvän käsiksi tyttöihin". Artikeln börjar så här:

Ihan kun puhutaan suoraan, niin kyse on raiskauksesta.

Raiskauksen pelosta.

Siitä, että murrosikäiset tytöt joutuvat samaan pihapiiriin tuntemattomien nuorten miesten kanssa.

Raiskauksen pelosta on kyse, kun Kauhavan kaupunginvaltuuston jäsen, yläkoulun vararehtori ja historianopettaja Eero Paavola (kesk) puuhaa kaupunkinsa koululaisten suojaksi turvasaattueita.

“He ovat nuoria miehiä, ja me tiedämme, mikä kulttuuri heillä siellä on. Nyt meillä on pikkutyttöjä tuolla liikenteessä, kauhistuttaa ajatus. Ei meillä ole varaa yhteenkään onnettomuuteen”, Paavola sanoo.

Paavola huomauttaa lukeneensa pari päivää aiemmin uutisen, jossa joku “rastatukka” oli raiskannut suomalaisnaisen Itä-Suomessa.

Paavolaa hirvittää, että Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevalle Kauhavalle ollaan avaamassa turvapaikanhakijoiden keskusta. Tänne saattaa tulevana viikkoina saapua yli kolmesataa ja myöhemmin ehkä enemmänkin ihmisiä, jotka ovat vaeltaneet Euroopan halki kuka mitäkin sotaa ja kurjuutta pakoon.

Hänen vaimonsa Kirsi Paavola jakaa miehensä huolen.

“Kun katsoo miten tytöt nykyään pukeutuvat, niillä on napapaitoja ja alushousut näkyvät. En usko, että päiväsaikaan mitään sattuu, mutta jos he iskevät silmänsä johonkin tyttöön ja lähtevät seuraamaan heitä...”, hän sanoo keittiössään Kauhavan keskustassa.

[...]

Huolen on havainnut myös perussuomalaisten valtuustoryhmän puheenjohtaja Risto Mattila. Hän on kerännyt adressia vastaanottokeskusta vastaan, ja siihen on kertynyt jo yli 1 600 nimeä netissä ja kolmisensataa paperille.

Mattilan mukaan suurimpia syitä vastustukselle ovat “lieveilmiöt, kuten lisääntyvä seksuaali- ja väkivaltarikollisuus”. (HS 17.9.2015).

Här sätts tydliga likhetstecken mellan unga (bruna) män och hot om våldtäkt.²¹ Redan rubriken gör kopplingen tydlig och journalisten dramatiserar denna rädsla genom hur artikeln stilistiskt bygger upp i början. Och som feministiska analyser har lyft fram, så blir kvinnors kroppar även här ett symboliskt centrum för ett upplevt hot (mot nationen) från människor som upplevs som främlingar (se t.ex. Keskinen 2011, Yuval Davis 1997). Uttalandena rör sig på en insinuerande nivå: ”De är unga män, och vi vet vilken kultur de har där. Nu har vi småflickor som rör sig där, en skrämmande tanke.

---

²¹ Samma fenomen att rasifierade män förknippas med våldtäktshot har bland annat Angela Davis skrivit om i *Women, Race and Class* ((1983 [1981]) där hon diskuterar myten om den svarta våldtäktsmannen i en amerikansk kontext.

Vi har inte råd med en endaste olycka” (min översättning). Dessa satser radar den intervjuade centerpartisten och läraren upp efter varandra utan att uttalat göra en klar koppling mellan dem, men budskapet undgår ändå ingen.

Meningarna skulle inte vara begripliga efter varandra om de inte skulle luta sig mot en vedertagen orientalistisk diskurs som fungerar som ”lim” mellan satserna och gör att läsaren förstår budskapet mellan raderna: att unga muslimska/arabiska män är översexuella och kommer från ”en” kultur som tillåter att män förgriper sig på kvinnor. (Att vara rädd för ”småflickors” säkerhet i det här fallet skapar också antydningar om pedofili.) Det är så en hegemonisk diskurs fungerar, den reglerar vad som är begripligt och vad som blir obegripligt. Det journalistiska valet av hur artikeln vinklas (inledningen, valet av intervjuobjekt och citat) hakar i diskursen om invandrare som våldtäktsmän. Denna diskurs finns så att säga redan till hands som en mall för journalisten och det är den som berättigar sättet som artikeln byggs upp på och gör texten begriplig.

Said visar hur den arabiska mannen framställs som ”sexgalen och degenererad” (1995, 286) och i grunden ”sadistisk, svekfull och lågtstående” (ibid.) inom populärkultur och film. Citatet av centerpartistens fru förstärker denna diskurs: ”När man ser hur flickor nuförtiden klär sig, de har magtoppar och trosorna syns. Jag tror inte att det händer någonting på dagen, men om de spänner ögonen i någon och flicka och börjar följa efter...” (min översättning). Även detta citat rör sig på en insinuerande nivå där läsaren själv får fylla i vad som menas mellan raderna. Citatet antyder att dessa män inte kan kontrollera sin sexdrift när de ser lättklädda flickor. I framställningen av muslimsk maskulinitet som översexuell ingår bilden av den skylda förtryckta muslimska kvinnan som en osynlig bakgrund. Föreställningen att muslimska kvinnor måste täcka in sin kropp för att inte fresta män innebär också att muslimska män framställs ha extra svårt att kontrollera sexuella begär som väcks av att se en kvinnokropp (se även Scott [2007] för en diskussion om slöjans sexualisering).

Katherine Pratt Ewing (2008) har skrivit om stigmatisering av muslimska män. Den muslimska mannen förknippas med en förlegad kultur som förtrycker kvinnor och konstrueras som den Andre i förhållande till universella (europeiska) principer om jämställdhet och frihet. Bilden av den muslimska mannen är att han ”seeks honour and respect primarily through violence and the oppression of women, means that are incompatible with the ethical subject of a democracy” (2008, 4). Pratt Ewings forskning utgår från en tysk kontext och hon visar hur den diskriminering och utsatthet som

till exempel en muslimsk gästarbetare kan erfara undanskymts genom associeringen till terrorism och våld i hemmet (ibid, se även Razack 2004). I artikelutdragen ovan sker samma sak; de grova penseldragen från ”unga män” till kriminalitet och våldtäkt stigmatiserar de kroppar, som bara framställs som behållare för en kvinnoförtryckande kultur, och därmed blir deras livshistoria och orsaker bakom ankomsten till Finland osynliggjorda.

Edward Said har visat hur en orientalistisk diskurs som bygger på stereotyper dominerar bilden av Mellanöstern i Europa och USA, där en av hans huvudteser är att väst skapar en upphöjd bild av sig själv genom att konstruera orienten till sin motbild och motidé (1995, 3): där väst är upplyst och rationellt är orienten förmodern och religiöst stagnerad. ”Vi vet vilken kultur de kommer från” markerar finländsk kultur som jämställd och finländska män som respektfulla mot kvinnor, i motsats till denna andra misogyna kultur.²² Talet om kultur får rollen av att markera att det handlar om en grupp med värderingar som inte är förenliga med en modern ”västerländsk” demokrati. Kultur är här en monolitisk enhet och får funktionen av att klumpa ihop människor från olika geografiska områden, olika etnicitet, olika språk, och – olika kulturer – vars enda de facto gemensamma nämnare är att de konstrueras som ett hot mot ”europeiska” eller ”finländska” ideal. Det här är ett exempel på hur kultur har ersatt ras som grund för exkludering och diskriminering (Fekete 2006).

Den kanadensiska feministen Sherene H. Razack (2004) har skrivit utförligt om hur kulturalism som en form av rasism mot muslimska grupper fungerar. Liksom Pratt Ewing visar hon hur bilden av den muslimska mannen som förövare och den muslimska kvinnan som offer för en misogyn och förtryckande kultur, i kontrast till det civiliserade Europa, konstrueras (2004, 131). Med kulturalism menas just att en grupp reduceras till ”sin” kultur som ses som en statisk enhet, vilket raderar ut skillnader och motsättningar som de facto finns inom alla kulturer. Kultur blir en förklaringsmodell: ”de våldtar kvinnor på grund av sin kultur”. Razack använder begreppet kulturalism för att beskriva ett ensidigt fokus på kultur som ses som ”separate from systems of domination” (2004, 131). Med detta menar hon att genom att kultur står som enda förklaringsmodell och ses som enda roten till samhällsproblem som förtryck mot kvinnor, döljs västvärldens ansvar för muslimska migranternas levnadsvillkor i Europa och hur ökad rasism mot denna grupp förvärrar de omständigheter ”under which Muslim communities become even more patriarchal and violent towards women.” (2004, 132).

---

²² Irni et al skriver i inledningen till *Complying With Colonialism. Gender Race and Ethnicity in the Nordic Region* att diskursen om nordisk jämställdhet är nära kopplad till idén om ”dåliga patriarkat” på annat håll (2009, 24).

Ett sätt att belysa vad det innebär att ett kulturalistiskt perspektiv tar överhand är att se närmare på just frågan om kvinnoförtryck och våld mot kvinnor. Istället för att se att problemet är patriarkala och misogynna strukturer och attityder, vilket på olika sätt finns i alla kulturer, ses det som essentiellt för en kultur. Genom fokuset på denna problematiska kultur, det är där som problemet ligger och det är där som det måste åtgärdas, friskriver sig det "västerländska samhället" (som inte uppfattas som en kultur) från alla problem av den här sorten. Denna logik syns tydligt i intervjuerna i artikelutdraget ovan. Det är med männen från denna främmande kultur som problemet med sexuella övergrepp kommer, som om detta inte skulle förekomma bland majoritetsbefolkningen.

Said använder inte termen kulturalism, men man kan se orientalism som just en form av kulturalism, och han beskriver bra vad denna logik medför när det kommer till muslimer/araber: "ingen annan etnisk eller religiös grupp kan man skriva nästan vad som helst om utan att kritiseras eller fördömas." (1995, 286). Är det på grund av denna orientalistiska diskurs som citaten i Helsingin Sanomats artikel också slinker igenom tidningens journalistiska kvalitetsgranskning? Att denna diskurs är så dominerande och producerar en bild av sanning så att ett citat som annars skulle vara obegripligt ses som begripligt och publicerbart? Skulle man kunna föreställa sig att *Helsingin Sanomat* skulle publicera citat i denna insinuerande ton om det till exempel skulle handla om en grupp vita brittiska män som kom till Kauhava? Nej, och genom denna jämförelse blir det tydligt hur kulturalism är en form av rasism, alltså att "kultur" tillskrivs rasifierade grupper och fungerar som grund för nedsättande stereotypier och fördomar mot en hel grupp. Vita briter är inte en rasifierad grupp och därför skulle en finsk tidning aldrig kunna skriva ut intervjuer som är lika generaliserande och lika kulturellt reducerande om dem som om muslimska asylsökande. (Tidningen skulle givetvis till att börja med inte hitta ett intervjuobjekt som skulle uttala sig på det här sättet om vita). Samma sak uttryckt i diskursanalytiska termer: Det existerar ingen diskurs om vita briter som farliga våldtäktsmän, *därför* är det otänkbart att reportern skulle kunna bygga upp artikeln på samma sätt och få liknande citat som när det gäller asylsökande.

En annan poäng är att även när en tidning intervjuar olika människor med olika åsikter hamnar inte allting automatiskt i tidningen. Om reportern intervjuar en person som säger något helt nonsens finns det ingen orsak att citera det i artikeln. Man kan motivera att det finns ett journalistiskt värde att skriva om invånarens attityd till ett visst skeende och i detta sammanhang förstärks den journalistiska motiveringen att skriva om situationen i Kauhava i och med att en namninsamling med nästan

2000 namn hade samlats in. Den centrala frågan är hur tidningen väljer att rapportera om detta. I den ovanstående artikeln får rädslan för att asylsökande ska komma och våldta unga flickor mycket utrymme utan något ingripande som skulle nyansera bilden. Efter halva artikeln kommer visserligen kommentarer av andra röster som ifrågasätter hotbilden. Men det ger inte journalistiskt berättigande för att först fylla ut med nonsens om magtoppar och förföljelse av unga flickor.

Reportern kunde sakligt få fram att en namninsamling mot mottagningscentret är på gång utan dramatiserande inledning och insinuerande citat. Men istället bidrar artikeln till att stärka en rasistisk diskurs där vissa kroppar stigmatiseras genom att markeras som sexuellt degenererade subjekt som utlöser rädsla hos majoritetsbefolkningen. Asylsökande blir ett "objekt" för *vår* rädsla och blir på det sättet icke-personer avskurna från en personlig situation och historia. Sara Ahmed diskuterar *The Cultural Politics of Emotions* (2004, 62-64) om hur en rasifierad kropp blir föremål för rädsla hos en vit person, där vem som blir rädd för vem inte är förankrat i några realiteter. Hon går också igenom hur det att rädslan inte kan fästas vid en specifik kropp bara ökar rädslan när vem som helst ur den ifrågavarande gruppen kan vara en potentiell förgripare. Detta beskriver väl mekanismerna bakom vad det är fråga om när asylsökande blir föremål för en rädslans politik.

Visserligen publicerade *Helsingin Sanomat* en artikel dagen efter (HS 18.9.2015c) där de intervjuat representanter för polisen, flyktingförläggningar och invånarföreningar, vilka konstaterar att grundandet av mottagningscentraler inte har ökat kriminaliteten i närområdet. Men det åtgärdar inte problematiken i att hotbilder har målats upp utan att kompletteras med faktaunderlag i en artikel innan. Medier har en roll i hur bilder av "invandrarvåldtäkter" skapas och cirkulerar (Saresma 2018). Därför är det en journalistisk fråga om hur medierna förvaltar detta ansvar gällande hur medierepresentationer skapar myter eller stereotypier i det kulturella medvetandet.

Frågan om att de flesta asylsökande var män kom också in i rapporteringen genom frågan om frånvaron av hjälpbehövande kvinnor och barn. Här syns en klassisk "gentlemannadiskurs" med traditionella könsroller där kvinnor (och barn) ses som de svaga och de primära offren som behöver hjälp, medan män är starka och inte offer på samma sätt som kvinnor och barn. Det var på det här sättet som *Helsingin Sanomat* formulerade situationen i två olika artiklar som hade formen av frågor och svar där tidningen svarade på vanliga frågor kring asylsökande:

Miksi niin moni pakolaisista vaikuttaa olevan miehiä? (HS 9.9.2015).

Miksi valtaosa turvapaikanhakijoista on miehiä? Eikö heikommassa asemassa olevat kuten naiset, lapset ja vanhukset tulisi pelastaa ensin? (HS 23.9.2015).

Jag ser dessa ”frågor och svar”-artiklar som ett försök att öka journalistikens tillgänglighet för läsaren och öka känslan av närhet till läsaren genom att direkt svara på frågor som läsaren kan ha. Särskilt formuleringen i den andra frågan (”borde inte de som är i den svagaste ställningen, som kvinnor, barn och åldringar räddas först?”) har formen av att fånga upp ”den allmänna” uppfattningen, vad man talar om i byn just nu så att säga.

Men en kolumn av en reporter på *Helsingin Sanomat* ville ifrågasätta det perspektiv som kommer fram i frågeställningen ovan:

Abdulilla oli väsyneet silmät ja uupunut ilme, kun tapasin hänet viikko sitten Budapestista Itävaltaan matkalla olleessa pakolaisbussissa.

23-vuotias syyrialaismies kantoi mukanaan vain päällään olevia vaatteita ja toivetta päästä Britanniaan. Kouluun hän oli päässyt viimeksi viisi vuotta sitten.

Ajattelen Abdulia, kun seuran närkeästyntä keskustelua siitä, että suurin osa turvapaikanhakijoista on nuoria miehiä. Ajattelen myös 24-vuotiasta Ibrahimia, joka pelasi palloa lasten kanssa odotellessaan jatkokyytiä kohti Saksaa.

Ibrahimin säärissä oli mustelmia, koska Makedonian poliisi oli hakannut häntä. Englantia opiskellut nuori mies on kotoisin al-Hasakahin kaupungista, joka on kärsinyt pahoin kurdien ja Syyrian armeijan taisteluissa Isisiä vastaan.

[...]

Huomio nuorten miesten suuresta osuudesta Eurooppaan saapuvien turvapaikanhakijoiden joukossa on oikea. Huoli heikompien eli lasten, naisten ja vanhusten kohtalosta on luonnollista. Totta on myös, että tällaisiin suuriin ihmisjoukkoihin ujuttautuu niitä, joilla ei ole perustetta turvapaikkaan.

Ajatus, että nuoret miehet eivät pohjimmiltaan olisi oikeutettuja suojeluun, on kuitenkin vink-sallaan. Kyllä nuoret miehetkin kuolevat luoteihin. Kyllä hekin kärsivät veden, sähkön ja ruoan puutteesta romahtaneissa yhteiskunnissa.

[...]

Olisi tietenkin naiivia ajatella, että tällainen joukko nuoria miehiä sopeutuu kivuttomasti eurooppalaiseen yhteiskuntaan. Euroopalla tulee olemaan kova työ pakolaisten integroimisessa ja ihmisjoukon muuttamisessa taakasta ikääntyvää Eurooppaa hyödyttäväksi resurssiksi. Nuoret tyytymättömät miehet ovat aina levottomuuksia luova riskiryhmä.

Mutta kyllä mieskin on oikeutettu suojeluun. Abdulkin on vain ihminen. (HS 14.9.2015).

I denna kolumn vill skribenten uppmärksamma att också män har samma basbehov som alla andra och att fast det är berättigat att fundera över varför så få kvinnor har sökt asyl bör man komma ihåg detta. Kolumnisten vill vara nyanserad och lyfta fram att det krävs arbete för att "förändra folkmassan från en börda till en resurs som det åldrande Europa kan dra nytta av" (här blandas friskt en ekonomisk och en humanitär diskurs [min översättning]). Men skribenten avslutar med att åberopa allas mänsklighet: "Men också män har rätt till beskydd. Även Abdul är bara en människa" (min översättning). Att någonting som borde vara en självklarhet (att också män har rätt till beskydd) blir en slutkläm i en kolumn visar hur stark diskursen om maskulinitet som styrka, självständighet och osårbarhet är.

Men vad som är ännu mer anmärkningsvärt om man ser på hela den ovanstående analysen är att när asylsökandes kön uppmärksammas blir det manliga könet ytterligare en avhumaniserande faktor. Att människor definieras utgående från en kultur och könstillhörighet, handlar om att inte se den andra som människa, att inte se det mänskliga i den andra, utan att se någon som "en sån", en "invandrare", en "muslim", ett objekt utgående från ens förutfattade meningar. Intersektionen mellan manligt kön, icke-vithet och kulturalism gör avhumaniseringen kompakt, eller formulerat på annat sätt: Den muslimska mannen blir en figur, en stereotyp, formad av rasistiska föreställningar (se även Said 1995, 286). Sista meningen i kolumnen bara bekräftar hur starkt avhumaniserande diskursen om icke-vita män är, när skribenten måste lyfta fram att även en manlig asylsökande är en människa.²³ Jag har tidigare, utgående från Butlers resonemang, skrivit att nationalitet skapar fiktiva gränser för ens omsorg. Detta kan man se också här kombinerat med hur manligt kön fungerar som ytterligare gräns för vart omsorgen om sin nästa sträcker sig. Maskulinitet fungerar som en sköld mot medkännande till skillnad från bilder av lidande kvinnor och barn som lättare väcker empati.²⁴

²³ Det kan vara värt att notera att här fungerar kön annorlunda än hur relationen mellan könsparat man-kvinna har analyserats i en (vit) feministisk tradition där feminister visat att mannen är människan och kvinnan lägre stående i sin olikhet till mannen/människan (se t.ex. de Beauvoir [2006], Irigaray [1985]). Ras/etnicitet vänder denna konstellation på ända och visar hur kön fungerar olika beroende på sammanhang.

²⁴ Se Mona Mannevuos artikel "Reading the faces of hunger: Disturbing images of child malnutrition in the World Press Photo competition" (2014) för en analys av hur bilder av barn i nöd symboliserar oskyldighet och sårbarhet och väcker starka affektiva reaktioner.

Anmärkningsvärt är att när skribenten ska påvisa manliga asylsökandes mänsklighet lyfter hon fram enskilda individer, medan i den rädslans diskurs som framkommer i andra artiklar är det en ansiktslös massa, och det är just det som skapar rädsla. Här vill jag igen lyfta upp Ahmeds (2004, 62-64) poäng om att det är just det att rädslan inte kan fästas vid specifika individer som skapar grogrund för rädsla. Framställningar av enskilda personer skapar också bättre förutsättningar för igenkänning och empati, medan en ansiktslös massa lättare formas som ett hot.

I detta sammanhang är det också relevant att ta en titt på fotografierna i anslutning till artiklarna. De flesta bilder på asylsökande visade en anonym grupp. Endast hälften av bilderna på asylsökande hade en eller flera namngivna personer. Att de flesta asylsökande var män speglades också i bilderna som till största del föreställer grupper av män, i flyktingförläggningen, väntandes utanför byggnaden eller på väg ut ur en buss. De få gånger kvinnliga asylsökande figurerade i bild var de i regel namngivna. Om man ser på den samlade skaran bilder i anslutning till artiklarna i mitt material dominerar bilder på politiker från regeringspartierna, som också är intervjuade i de artiklar där de förekommer, vilket säger något om vem som ges talan och auktoritet i flyktingfrågor.

Här vill jag knyta an till Lévinas (1996,1986) etik som sätter relationen till den andre i centrum genom betoningen på den andres ansikte som ställer ett moraliskt krav på mig. Även om ansiktet i Lévinas filosofi inte ska tolkas bokstavligen som uteslutande ett mänskligt ansikte, det är inte ansiktsdragen som uppfattas genom perception som är det centrala, utan ska förstås mera metaforiskt, är det inte en slump att det är just ansiktet som blir centralt för att fånga vad den etiska relationen och det etiska kravet innebär. Ansiktet är det starkaste mediet för oss att se andra människors känslotillstånd, se i ögonen och få kontakt med andra, kunna relatera till den andra, känna medkännande, empati, närhet. Om fotografierna visar klungor av människor som snarare blir som en hop än identifierbara individer försvagas förutsättningarna för etiskt ansvarstagande. Det blir lättare att generalisera och objektifiera en grupp människor och därmed förneka den moraliska relationen till den andra.

3.2 Ekonomi

32 artiklar kodade jag under kategorin ekonomi i min genomgång av materialet. I detta delkapitel kommer jag först att analysera hur asylsökande framställs som ett hot mot välfärden. Jag diskuterar också ett lagförslag om att sänka socialbidrag till asylsökande och personer som just har fått asyl. Jag går sedan vidare med att analysera hur myter om att asylsökande lockas till Finland på grund av höga ekonomiska bidrag cirkulerar och förstärks. Avslutningsvis diskuterar jag hur en kapitalistisk logik är inflett i avhumaniserande diskurser och praktiker.

Hot mot välfärden

Ekonomiska frågeställningar kom in främst i en välfärdscontext. I ett finländskt sammanhang handlade hotet dels om hur byråkratin skulle kunna klara så många fler asylansökningar och att det stora antalet sätter ekonomisk press på statsbudgeten. Det här är i ett sammanhang då regeringen planerade stora nedskärningar inom olika välfärdstjänster och stödformer med motiveringen att Finland är i ekonomisk kris. Så här rapporterade *Helsingin Sanomat* från ett presstillfälle som Sannfinländarna höll i september 2015:

"Meidän on laitettava maahanmuutolle hintalappu, koska *järjestelmämme ei kestä tätä kuorimitusta*. Tämä on fakta."

Hän puhui perussuomalaisten "työmiehen" [Matti Putkosen](#) järjestämällä tuumaustunnilla perussuomalaisten puolueoimistolla perjantaina.[Sociaali- ja terveystministeri Hanna] Mäntylä kertoo, että turvapaikanhakijoita on saapunut Suomeen jo 8 400.

"Yksin elokuussa turvapaikanhakijoita tuli 2 894, mikä oli 715 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Nyt puhutaan jo sadoista vuorokausitasolla. Tälle vuodelle odotetaan kymmeniätuhansia hakemuksia."

Hän pelkää, että ilman lainsäädännöllisiä muutoksia sosiaaliturva horjuu.

"Jos tulee lisää painetta, emmekä ota lisää velkaa, koko sosiaaliturvaa pitää tasaisesti leikata alaspäin. Sosiaaliturvajärjestelmämme on jo nyt äärettömän suuressa kriisissä."

Ministeri esitteli arvioita oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden aiheuttamista kustannuksista, joiden mukaan yhden hengen kustannukset ovat 13 200 euroa vuodessa. Luvut ovat sociaali- ja terveystministeriön virkamiesten laatimia, Mäntylä sanoo.

"Jos sosiaaliturvajärjestelmän piiriin tulee esimerkiksi 30 000 maahanmuuttajaa, kustannukset ovat lähes 400 miljoonaa euroa vuodessa. Jos heistä vajaa puolet haluaa ja saa perheenyhdis-

tämisen, sosiaaliturvaa tarvitsevien määrä moninkertaistuu. Satatuhatta oleskeluluvan saanutta turvapaikanhakijaa tarkoittaisi 1,3 miljardin euron kustannuksia joka ikinen vuosi", Mäntylä väittää.

[...] Kun Mäntylältä kysyttiin tilaisuudessa maahanmuuttajien tuomista hyödyistä, hän johdatti keskustelun Suomen työttömyyteen.

"Meillä on ennennäkemättömän vaikea työllisyystilanne. Onko oikeudenmukaista, että meiltä leikataan työllisyysmäärärahoja, mutta autamme jotain erityisryhmää? Tuen pitäisi olla tasapuolista." (HS 11.9.2015b).

I detta utdrag konstrueras asylsökande främst som ett hot mot Finlands ekonomi och, kopplat till detta, Finlands socialskyddssystem. Minister Hanna Mäntylä konstaterar först att "vårt system" inte klarar av den här "belastningen" och lägger till "detta är fakta" som ett retoriskt grepp för att få det att låta som att hon "bara säger hur det är", att hon bara är objektiv och sansad. Hon tar till siffror över antalet asylsökningar för att måla upp hotbilden: "bara i augusti kom det 2894 asylsökande, vilket var 715 procent mer än ett år tidigare. Nu talar vi redan om hundratals per dygn. Under det här året förväntas det komma tiotusentals ansökningar" (min översättning). Uppmålandet av hotbilder fortsätter med att Mäntylä säger att socialskyddet är hotat på grund av det stora antalet asylsökande: "Om trycket ökar, och vi inte tar mera lån, måste vi skära ner jämnt över hela socialskyddet. Vårt socialskyddssystem är redan i en otroligt stor kris" (min översättning).

Mäntylä använder också en vanlig populistisk retorik när hon ställer hjälpbehövande "utlänningar" mot den "egna" befolkningens socialskydd. Forskning inom en nordisk kontext har skapat benämningen välfärdsnationalism för att belysa hur välfärdsstaten som idé också fungerar exkluderande genom att skapa en retorik om "vi" som är medborgare som varit med och "byggt upp" välfärden och andra som kommer utifrån och utnyttjar och i slutändan utarmar "vår" välfärd (Eide & Nikunen 2011). Denna retorik genomsyrar hur Sannfinländarna tar upp ekonomiska frågeställningar i relation till asylsökande i artiklarna i Helsingin Sanomat.

Redaktörerna för antologin *En ole rasisti, mutta...* (2009) tar också upp hur det är typiskt för en populistisk retorik att sätta olika utgifter inom den sociala sektorn mot varandra och framföra enkla

orsak-verkanförhållanden enligt modellen att om det skulle finnas mindre invandrare skulle det finnas mera jobb för finländare (2009, 12).²⁵ Precis på detta sätt lägger Mäntylä invandring och arbetslösheten sida vid sida, som att dessa saker skulle ha ett direkt samband, och lägger nedskärningar i sysselsättningsstöd mot att hjälpa någon "specialgrupp". I sin retorik konstruerar Mäntylä två grupper, "hjälpbehövande arbetslösa finländare" och "invandrare", som hon ställer mot varandra. Genom att använda benämningen "specialgrupp" och genom det därpå följande uttalandet "stöden måste vara jämlika/rättvisa" antyda hon att det finns risk att den senare gruppen får oproportionerligt stort stöd. Det målar upp en falsk bild av att asylsökande skulle få mera stöd än finska medborgare. Det är ett retoriskt grepp där fiktiva motsättningar målas upp och underbyggs av rasistiska föreställningar om "välfärdsflyktingar" som utnyttjar Finlands välfärdssystem på bekostnad av infödda finländare. Ordet specialgrupp ger också bilden av att det skulle vara en grupp som får specialrättigheter, när det handlar om att alla ska ha samma rätt till stöd, alltså att stöden ska vara jämlika, vilket Mäntylä i citatet ovan åberopar.

Här är det också på sin plats att lyfta fram begreppsglidningen i citatet ovan. I artikeln varvas den mer exakta och korrekta benämningen asylsökande med den vagare benämningen invandrare som i den främlingsfientliga populistiska retoriken har fått en pejorativ klang. Glidningen i språkbruket för in en misstänksamhet mot de som söker asyl. Detta språkbruk förstärker föreställningen om "falska" asylsökande.

Sannfinländska riksdagsgruppens ordförande Sampo Terho uttalade sig så här i ett tidigare skede:

Perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Sampo Terho *varoittaa*, että Suomi ei kestä pitkään kasvavaa turvapaikanhakijoiden määrää.

Sisäministeriö kertoi tänään perjantaina, että turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan vuoden loppuun mennessä 25 000–30 000. Aiempi arvio hakijoista oli 15 000.

"Tässä mennään *äärirajoilla* siinä, mitä Suomen kokoinen maa pystyy käsittelemään. Pidemmällä aikavälillä tällainen kehitys johtaisi mahdollomaan tilanteeseen", Terho sanoo.

"Kansalaisille on yhä vaikeampi selittää, miten maahanmuuton kustannukset voivat kasvaa periaatteessa ilman kattoa, samanaikaisesti kun muualta leikataan."

²⁵ Redaktörerna för *En ole rasisti, mutta...* (2009) frågar sig också varför just kostnader för invandrare sätts i fokus när en massa välfärdstjänster kostar och även välbärgade stöds ekonomiskt av staten, till exempel genom gratis skolgång.

HALLITUS NEUVOTTELEE ensi viikolla budjetista. Aiemman turvapaikanhakijoiden määrää koskevan arvion perusteella lisärahan tarve ensi vuodelle on yli 100 miljoonaa euroa. (HS 4.9.2015b).

Här framställs asylsökande tydligt som ett hot: Sampo Terho ”varnar” för att Finland inte i längden klarar ett växande antal asylsökande, och säger i citatet att Finland når sin ”yttersta gräns” för vad ett land i Finlands storlek klarar av. Som jämförelse kan nämnas att Libanon, ett land med fyra miljoner invånare, tog emot över en miljon flyktingar från Syrien år 2015.²⁶ Eller Finland som fick skapa nya hem åt de 430 000 karelska flyktingarna som tvingades lämna sina hem efter att Finland förlorat landområden till Sovjet år 1944. Liksom Mäntylä sätter också Terho kostnader för invandring mot nedskärningar i socialskyddet och andra välfärdstjänster. Det är anmärkningsvärt på vilket sätt båda tar upp socialskyddet i Finland: Mäntylä som talar om att socialskyddssystemet redan är i en ”stor kris” och Terho om hur kostnaderna för invandring får stiga hur mycket som helst ”medan det skärs från annat”. Sannfinländarna är med i regeringen som bildades våren 2015 och regeringsprogrammet innehöll många sparåtgärder för den offentliga sektorn. Mäntylä är vid tillfället för hennes uttalande själv social- och hälsovårdsminister i en regering som dragit upp linjerna för en omfattande nedskärningspolitik, men i hennes och Terhos uttalanden framstår det hotade socialskyddet som ett av dem oberoende faktum och invandringen som den avgörande belastningen som får ”systemet” att rämna. Återigen är detta en reorik som är kännetecknande för högerpopulistiska främlingsfientliga partier som skapar en berättelse där ”invandrare” får stå som syndabockar för försämringar i välfärdstjänster som beror på en nyliberal ekonomisk politik.

Ett annat sätt på vilket flyktingsituationen framställs som en ekonomisk kris för Finland och Europa är genom jämförelser till finanskrisen:

Stubb sanoi jakavansa Saksan liittokansleri [Angela Merkelin](#) mielipiteen: turvapaikanhakijoista voi tulla Euroopalle jopa eurokriisiä suurempi haaste. (HS 19.8.2015).

"Tilanne on hyvin poikkeuksellinen. Voi sanoa, että maan taloustilanne on jo pienempi ongelma", pääministeri [Juha Sipilä](#) (kesk) sanoi tiedotustilaisuudessa eduskunnassa. (HS 18.9.2015).

---

²⁶ Siffrorna är tagna från UNHCR:s rapport ”Refugees from Syria: Lebanon” från mars 2015 (<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/RefugeesfromSyria-LebanonMarch2015.pdf>, hämtad 23.10.2018)

I statsminister Juha Sipiläs uttalande dramatiseras "flyktingproblemet" genom en jämförelse med landets ekonomiska situation.

I analysen ovan har jag analyserat på vilka olika sätt asylsökande konstrueras om ett hot och en kris för Finland och Europa. Imogen Tyler (2009) skriver hur politiker i Storbritannien producerar den kris som de sedan bemöter med "krishantering": "all mainstream political effort is put into the work of producing crisis, an engineered crisis which then is met with political discourse of 'crisis management'" (2006, 191). Hon fortsätter med att säga att de olika sätt att "hantera flyktingproblemet" är beroende av att asylsökande upprepade gånger framställs som ett hot. Jag har visat hur Sannfinländarna mest aktivt konstruerar asylsökande som ett hot mot Finland, men också hur andra politiska grupperingar och Helsingin Sanomats reportrar framställer asylsökande som ett hot bland annat mot den fria rörligheten inom Schengen-området.

I förra kapitlet visade jag hur flyktingsituationen framställs som en kris för Europa och Finland och hur en kontrolldiskurs följer på detta. I detta kapitel har jag diskuterat hur ekonomiska frågeställningar gällande asylsökande kommer in i en välfärdscontext där asylsökande framställs som ett hot mot välfärden. Alla dessa diskurser förstärker bilden av att det är européer och finländare och EU-samarbetet eller Finlands "system" som framställs som hotade och i behov av skydd.

Butler skriver om den diskurs som rättfärdigar krig som USA startat där logiken är att amerikaners liv måste skyddas mot muslimer som framställs som hot *mot* liv. Kontexten för min studie är inte regelrätt krig, så logiken är inte uttryckligen att det skulle vara fråga om erkännbara liv och hot mot liv, men nog om att det finländska samhället och livsformen måste skyddas mot folk som "väller in" och vars grundläggande behov, inte erkänns på samma sätt som "finländares" liv.²⁷ Butler konstaterar, mot bakgrund av att utgångspunkten att alla liv är osäkra, att det inte finns något liv som inte också är i behov av mat och husrum, arbete och sociala nätverk (2009, 32). Dessa behov hos asylsökande hamnar ur blickfånget när fokus vänds mot de "finländska" livsformerna som bör skyddas. Till exempel i artikelutdraget ovan där den sannfinländska ministern Mäntylä talar om att socialskyddet är hotat av invandringen: här erkänner hon grundläggande behov hos "finländska" liv men erkänner

---

²⁷ Imogen Tyler har också påpekat hur asylsökande som ett kollektivt hatobjekt förstärker "vår" känsla av en kollektiv livsform som vi måste skydda: "The mobilization of the asylum-seeker as 'our' national hate figure bestows 'us' with a collective identity and in doing grants 'us' the pleasure of secure identification: we are British, we have a way of life, we must protect it." (2006, 192).

inte asylsökandes liv och de grundläggande behov de har. Butlers konstaterande att i immigrationspolitiken betraktas vissa liv som liv, medan andra inte "förmår anta perceptuell form" (2009, 32), är passande här. Det är fråga om samma mekanism som jag diskuterade i föregående kapitel gällande bevakningen av EU:s yttre gränser: asylsökande blir icke-personer vars liv och grundläggande behov raderas ur bilden.

Förslag att sänka socialskyddet för asylsökande

Frågan om vems liv och grundläggande behov som erkänns, vilket jag diskuterat i stycket ovan, är förbundet med rasistiskt underbyggda hierarkier. Denna hierarki gällande vilka liv som är mera värda än andra, vilkas liv som är mer erkännbara än andra, har efter 2015 resulterat i lagar som befäster denna hierarki, vilket jag går närmare in på i avslutningen. Men ett politiskt utspel om ekonomiska resurser som hade denna karaktär, framfördes redan i september 2015. Regeringen började utreda möjligheten att sänka socialbidraget till asylsökande och att sänka det så kallade integrationsstödet till personer som fått asyl i Finland så att socialskyddet skulle vara på en lägre nivå än för resten av befolkningen i Finland (*HS* 11.9.2015a).

Social- och hälsominister Hanna Mäntylä uttalade sig så här om det nya åtgärdsförslaget:

"Tukijärjestelmän pitää olla aktivoiva. Esimerkiksi kielenopetukseen pitäisi osallistua, jos haluaa tukia. Yksi suurimmista työllistymisen esteistä on juuri kielitaito."

Hän ehdottaa rahallisia kielibonuksia, joita lahjakkaimmat kielenopiskelijat saisivat. Maahanmuuttajat saisivat täyttää sosiaaliturvaa asuttuaan riittävän kauan Suomessa.

"Olisi tietty aikamääre, jonka jälkeen he pääsevät täyden sosiaaliturvan piiriin." (*HS*)

Mäntylä förespråkar alltså att en grupp ska särskiljas från resten av befolkningen, men efter en karenstid ska de få komma på samma nivå.

I detta sammanhang kom grundlagen med i bilden. Hur går denna idé om att en grupp ska få mindre stöd än den andra ihop med grundlagens paragraf om att alla ska behandlas jämlikt? Inte så bra konstaterade minister Petteri Orpo vid ett presstillfälle:

Sisäministeri Petteri Orpon (kok) mukaan hallitus selvittää, voidaanko turvapaikanhakijoille tarkoitettua vastaanottorahan tasoa laskea. Turvapaikanhakijoille tarkoitettua kotouttamisraha on tarkoitus eriyttää suomalaisesta asumisperusteisesta sosiaaliturvajärjestelmästä. Nämä kaksi rahaa ovat "vetotekijöitä", joiden katsotaan houkuttelevan entistä enemmän turvapaikanhakijoita Suomeen.

Orpo tähdensi tänään tiedotustilaisuudessa, että päätöksiä ei ole vielä tehty. Vastaanottorahan laskemista perustellaan turvapaikanhakijoiden suurella määrällä ja Suomen heikolla talustilanteella.

Orpon mukaan vastaanottorahan laskemisessa on kuitenkin perustuslaillisia haasteita.

"On sovittu, että käymme sen läpi." (HS 11.9.2015c).

Petteri Orpo erkänner visserligen att "grundlagen skapar utmaningar" för ett lagförslag som försätter människor i en ojämlik situation, men ändå har hans parti kommit överens med de andra regeringspartierna att gå vidare med utredningen. Finlands grundlag paragraf sex säger att: "Alla är lika inför lagen.// Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person."

Förslaget stötte följdriktigt på grundlagsproblem och gick aldrig vidare och juridiken kring detta finns det inte mer att säga om. Men frågor om hur dessa förslag ens uppkommer återstår. Att beredningen av ett lagförslag kan fortsätta trots att det bryter mot grundlagens paragraf om att alla är lika inför lagen, möjliggörs av att vissa grupper redan har framställts som mindre värda i den politiska diskursen. Här vill jag ta in Butlers (2009) resonemang om hur nationalism skapar gränser mellan människor, mellan de som räknas till nationen och får ta del av nationens beskydd och de som inte gör det. Genom en analys av hur dessa mekanismer fungerar kan vi få en förklaringsram för hur vissa människor börjar uteslutas från "alla" i "Alla är lika inför lagen". Även om grundlagen denna gång fyllde sitt syfte att parera lättvindiga politiska nycker sker en diskursiv förskjutning i och med att frågan om lägre stöd till en viss grupp människor ens lyfts upp på den politiska agendan och diskuteras av politiker – även när de vet att det bryter mot grundlagen. Med diskursiv förskjutning menar jag här hur diskursen förskjuts på ett sätt som öppnar upp för och gör det lättare att ifrågasätta en viss grupps rättigheter eller behov av skydd. Med andra ord kan man tala om en normalisering av tal där olika grupper värderas olika.

På detta sätt förstärks också uppdelningen mellan vi i "inne-gruppen" och de i "ute-gruppen". Den potentiella väljaren bjuds in till att identifiera sig med inne-gruppen som har rätt till fullt socialskydd och får förstå att detta kan garanteras också i fortsättningen ifall "ute-gruppen" hålls utanför detta skyddsnät. Minister Petteri Orpo inbjuder till samma identifiering när han säger att:

"Kun viikkotahti alkaa olla satoja, kiireisintä on tehostaa hakijoiden käsittelyä ja vastaanottoa. Mitä tehokkaammin pystymme viemään prosessin läpi, pystymme karsimaan turhat pyrkijät pois ja säästämään merkittävästi yhteiskunnan ja veronmaksajien varoja. (HS 19.8.2015)

Petteri Orpo talar om att "rensa bort" ogrundade sökande ("karsimaan turhat pyrkijät pois"). Asylsökande framställs som en massa som det "effektivt" ska rensas i för att spara på samhällets och skattebetalarnas resurser. Orpo talar om "samhällets" och "skattebetalarnas" resurser vilket gör att läsaren kan relatera till sig själv som den skattebetalare som betalar för asylsökandes inkvartering etc. Jag hävdar att det bidrar till att en "vi" och "dem" uppdelning skapas där "finländare" kan identifiera sig med "vi skattebetalare" som står för räkningen och därför är det i "vårt" intresse att ogrundade asylansökningar snabbt identifieras och får avslag och att stöda myndigheterna som ska driva igenom detta.

I anslutning till analysen om lagförslaget om att sänka olika stödformer vill jag fördjupa diskussionen med att knyta an till den moralfilosofiska diskussionen om rättigheter versus moral i teorikapitlet. Där kopplade jag en rättighetsdiskurs till juridik och hävdade att det etiska planet rör sig bortom tal om rättigheter. Jag läser Petteri Orpos uttalande om att regeringen går vidare med lagberedningen och sedan "testar" lagförslaget mot grundlagen så att frågan om rättigheter kommer in när det moraliska ansvaret redan förnekats. Uttryckt på annat sätt: Om den moraliska nivån skulle vara på plats skulle inte grundlagens paragraf om allas lika värde behöva sättas i arbete. Man kan säga att grundlagen fyller en funktion som en korrigerande kraft när moralen fallerat. På en moralisk nivå blir det överflödigt att hänvisa till lagparagrafer, och därför kan man säga att tal om rättigheter som bekräftas i lagen kommer in när den moraliska nivån har kollapsat.

Myter befästs genom upprepning

Ett argument i diskussionen om att sänka det ekonomiska bidraget för asylsökande och integrationsstödet som personer som beviljats asyl får, var att de fungerar som "dragningskraft" för asylsökande att söka sig just till Finland:

Nämä kaksi rahaa ovat "vetotekijöitä", joiden katsotaan houkuttelevan entistä enemmän turvapaikanhakijoita Suomeen" (HS 11.9.2015a).

Minister Petteri Orpo konstaterade i augusti att saken utretts men att det inte finns några faktorer som drar folk just till Finland:

Hallitus on Orpon mukaan perustanut työryhmän selvittämään sitä, ettei Suomen turvapaikkajärjestelmässä ole mitään, mikä erityisesti houkuttelisi tulijoita Suomeen. Tällaisia tekijöitä ei Orpon mukaan juuri ole.

"Suomen turvapaikkapolitiikkaa ja -lainsäädäntöä on uudistettu viime vuosien aikana, samoin turvapaikanhakijoiden tukien tasoa, ja *sieltä ei löydy suoraan mitään vetäviä tekijöitä. Päinvastoin*", Orpo sanoo.

"Selitys määrän kasvulle on turvapaikanhakijoiden suuri määrä ja se, että Suomi on turvallinen maa." (HS 21.8.2015, min kursivering).

Orpo säger till och med att det snarare är tvärtom, vilket innebär att han indirekt konstaterar att Finlands immigrationslagstiftning redan har ändrats så att den är mer inhuman. Orpo konstaterade redan i augusti att saken har utretts, men att det inte finns några faktorer som lockar folk just till Finland, men några veckor senare står det i *Helsingin Sanomat* att "dessa båda bidrag ses som en 'dragningsfaktor' som lockar allt fler människor till Finland". Här vill jag uppmärksamma på vilket sätt vissa föreställningar, jag kallar dem myter, om asylsökande cirkulerar och befäst som en sanning. När frågan om ekonomiskt stöd som en så kallad pull-faktor gång på gång kommer upp på den politiska agendan, trots att det bristande faktaunderlaget konstaterats, hålls denna myt vid liv och befästs som en sanning. Fastän saken har utretts och man kommit till ett nekande svar fortsätter denna myt envist att cirkulera och går oemotsagd igenom i *Helsingin Sanomats* rapportering. Användningen av en passiv sats bidrar till att ge påståendet ett sken av sanning och allmängiltighet, "det anses vara på det här viset". Påståendet som återges i artikeln (HS 11.9.2015c) är taget från regeringens "invandringspolitiska program" men den passiva satsen döljer den rasistiska politiska agendan.

Karina Horstis (2005) analys av reaktionerna på att drygt 300 slovakiska romer tog sig till Finland för att söka asyl år 1991 visar att "oron" för att det finns någonting i Finlands lagstiftning som gör landet

attraktivt för asylsökande inte är något nytt. Dåvarande inrikesminister Kari Häkämies sade i en intervju till *Helsingin Sanomat* (3.7.1999) att: "Eräs syy romanitulvaan saattaa olla Suomen turvapaikkaystävällinen lainsäädäntö" (citerat ur Horsti 2005).

Sara Ahmed (2004) skriver att i den offentliga debatten om asyl i Storbritannien är det dominerande narrativet att Storbritannien är "lätt att klå på pengar"/"lättlurad"/"lätt att rå på" ("soft touch"): "others try and get into the nation because they can live a life with 'easy comforts'" (2004, 2). Detta narrativ har berättigat lagändringar som gjort asylpolitiken striktare. Utredningarna om att sänka socialbidrag för asylsökande och personer som fått asyl för att de ses vara faktorer som lockar folk till Finland, följer samma logik. Detta narrativ förstärks i Finland av förståelsen av Finland som en välfärdsnation, som hotas av invandrare som äter av "vår" välfärd. Ahmed skriver också att bilden av nationen som ett "lättlurat offer" är en feminiserad bild. Denna nation är för emotionell och mjuk och tror för lätt på asylsökandes anspråk på att få asyl (2004, 2).

Ända sedan början av 1990-talet har benämningen "ekonomisk flykting" använts flitigt i vardagligt tal i Finland. Benämningen associeras med lathet och illegitima orsaker för att komma till Finland (Horsti 2003). Sannfinländska politiker har sett till att dessa benämningar fortsatt cirkulera i den offentliga diskussionen. T.ex. i augusti 2015 kallade Riikka Slunga-Poutsalo (Sannf) en del asylsökande för "elintasopakolainen" (på svenska har det talats om "välfärdsflykting"). När hon blir anklagad för att uttala sig rasistiskt av ministrar från andra partier svarar hon:

Reilusti yli puolet on saanut kielteisen päätöksen. Jos näitä motiiveja ei saa nostaa keskusteluun, koska se on 'rasismia', niin se herättää aika paljon kysymyksiä. (HS 22.8.2015)

I Slunga-Poutsalos uttalande blir motiven för att söka asyl föremål för misstänksamhet. Asylsökandes motiv framställs som suspekta. Vissa ses ha illegitima orsaker att söka asyl, men att någon fått avslag på sin asylansökan innebär inte att personen inte hade rätt att söka asyl, vilket Slunga-Poutsalos uttalande får det att låta som.

En röd tråd i detta delkapitel har varit hur ekonomi diskursivt fungerar som en gränsdragare mellan "genuina" och "falska" flyktingar (Horsti 2007) eller "goda" och "dåliga" invandrare (Freedman 2015, 4). Jag har visat hur diskurser om asylsökande upprätthåller denna svartvita uppdelning, samt att diskursen om den "ekonomiska migranten" får effekten att lägga ett misstänksamt hölje över

hela kategorin asylsökande. Men denna skarpa uppdelning kan ifrågasättas. Som Jane Freedman (2015, 4) påpekar står inte politiska orsaker som förföljelse eller krig och ekonomiska orsaker i ett motsatsförhållande till varandra utan är del av ett kontinuum. Politisk konflikt kan ofta vara en följd av ekonomiska svårigheter i ett land, eller en konflikt kan leda till fattigdom som gör att det inte går att leva i en viss region.

Kapitalism och ”nyttiga” invandrare

I detta ekonomikapitel har jag analyserat hur asylsökande på olika sätt framställs som ett ekonomiskt hot. I boken *A Suitable Enemy: Racism, Migration and Islamophobia in Europe* (2009) gör Liz en historisk genomgång av hur asylsökande har kommit att framstå som det största hotet för Europa. Hon skriver att under kalla kriget sågs kommunism som det största hotet mot det demokratiska Väst, men att ”in this brave new post-Cold War world, the enemy is not so much marked by ideology as by poverty”(2009, 19). Det är fattiga människor som de europeiska politikerna vill hålla utanför det välbärgade Europa. Under den korta tid som människor tog sig i stor skala till Europa under sommaren och hösten 2015 var en stor orsak till de många asylsökande inbördeskriget i Syrien och andra väpnade konflikter i regionen. Detta konstaterades i den offentliga diskussionen, men som jag visat, var retoriken om att skilja de ”genuina” flyktingarna från ”ekonomiska migranter” ständigt närvarande. Och denna korta tidpunkt som jag har granskat närmare i en finländsk kontext föregicks och har efterföljts av politiska beslut och retorik på EU-nivå om hur den irreguljära immigrationen ska stävjas. Genom Feketes analys av kapitalets roll i EU:s migrationspolitik blir ”Fortress Europe” en än mer passande illustration för hur Europa blir som ett slott innanför vars murar välfärden blomstrar, men som måste skydda sina rikedomar mot inkräktare som försöker ta sig innanför murarna för att få del av välståndet.

Men EU behöver arbetskraftsinvandring för att upprätthålla välfärden på grund av den åldrande befolkningskurvan. Fekete visar hur EU:s program för att få kompetent arbetskraft till Europa har sammanfallit med kringskärningar av asylsökandes mänskliga rättigheter:

But while 'managed migration' may well be a means of opening up avenues for skilled immigrants (including refugees) to enter Europe as guestworkers [sic!], it is simultaneously leading

throughout Europe to moves to abolish the right to claim asylum, as guaranteed by the 1952 UN Convention on the Status of Refugees. (2009, 20).

Fekete skriver att globala kapitalister är lika intresserade av att skapa gynnsamma förutsättningar för ekonomisk tillväxt i världsekonomin som de är angelägna om att bygga "a new global structure of immigration controls to decide which people will have their movement restricted" (2009, 21).

Också i det tidningsmaterial jag analyserat fanns det röster som lyfte fram att Finlands befolkning åldras och att landet behöver invandrare som kan arbeta och balansera upp åldersstrukturen:

Maahanmuuton vaikutuksista kansantalouteen on lukuisia tutkimuksia, joissa kokonaisvaikutus arvioidaan yleensä positiiviseksi (HS 30.8.2015).

Sipilän mukaan monissa maissa kestävyysvajetta ja ikääntymistä on pystytty hoitamaan maahanmuuttajien avulla.

"Maahanmuutto on myös mahdollisuus". (HS 20.9.2015).

"Emme voi sulkea rajoja, vaan meidän pitää ajatella maahanmuuttoa inhimillisestä ja myös taloudellisesta näkökulmasta. Siitä on oikeasti meille hyötyä", Stubb selvitti. (HS 19.8.2015).

Att betona den ekonomiska nyttan som asylsökande kan bidra med kan ses som ett sätt att lyfta fram asylsökande i en positiv dager. Men det är ett tveeggat svärd. Att lyfta fram den ekonomiska nyttan följer samma logik som de som lyfter fram asylsökande som en ekonomisk börda, som en kostnad. Det handlar fortfarande om att sätta en prislapp på människor, det är bara att man har gjort olika bedömningar av summan. Den postkoloniala tänkaren Achille Mbembe lyfter fram hur i avhumaniseringen av den koloniserade kan kolonistören ändå se denne som ett "föremål av värde", ett nyttigt redskap (2001, 187). Men poängen är att det handlar lika mycket om en objektivisering, en avhumanisering, att asylsökande blir objekt som kan vara av värde för "oss".

Feketes argumentation om hur den nya rasismen är inflätad i en kapitalistisk logik är intressant och för in en viktig aspekt för att förstå vilka mekanismer vi har att göra med när det kommer till irreguljär migration och olika policyn för att "hantera" den. Det handlar om kapital och att skydda välståndet hos en grupp från en annan grupp. Men om "ute-gruppen" kan vara till nytta för att öka

”inne-gruppens” välstånd kan de tillåtas att beträda europeisk mark. Jag ser detta som inget mindre än en fortsättning på koloniala maktrelationer och exploatering.

3.3 Olaglighet

Som jag redan tagit upp i kapitlet om material och metod så kommer olaglighet upp på några olika sätt i samband med medierapporteringen om asylsökande. Det vanligaste sättet på vilket benämningen ”olaglig” används i samband med asylsökande är inte att personen, den asylsökande eller invandraren, *är* olaglig utan *gör* någonting olagligt. I september 2015, då Finland tog emot allra flest asylansökningar, talades allt mer om ”laiton maahantulo”, att asylsökande kom olagligt till landet. Detta tal intensifierades när allt fler asylsökande började komma genom Sverige till Torneo i norra Finland. Det gav anledning för regeringen att starta ett uppsamlingscenter i Torneo:

”Kaikki *laittomasti maahan tulevat* tulee rekisteröidä. *Laittomista maahantulijoista* tulee tunnistaa nopeasti kansainvälistä suojelua tarvitsevat ja muut on palautettava tilanteesta riippuen lähtö- tai kauttakulkumaihin”, hallitus toteaa. (HS 11.9.2015a).

”Tarkoitus on tavoittaa henkilöt, jotka ovat tulleet *luvatta maahan* ja ohjata heidät yksikköön identifioimista varten”, sisäministeri Petteri Orpo (kok) kertoi maanantaina Brysselissä suomalaistoimittajille. (HS 14.9.2015).

”Jokainen *laittomasti maahan tullut* pystytään kohtaamaan heti. Ensi tiistaista alkaen heidät puhutellaan Tornioon avattavassa järjestelykeskuksessa. Jos turvapaikalle ei ole edellytyksiä, henkilöt pystytään käännättämään nopeasti”, Orpo sanoi. (HS 18.9.2015d).

Det olagliga syftar här på att personen som tar sig över gränsen inte har inresedokument, visum, till Finland, men så fort personen registrerar sig som asylsökande till finska myndigheter är personen lagligt i landet, eftersom att söka asyl är en rättighet som är tryggad genom FN:s flyktingkonvention från 1951. Alla har rätt att söka asyl. Men man måste vara i Finland för att kunna söka asyl i Finland. Och personer från krisdrabbade länder får i regel inte visum till Finland, just eftersom man är rädd att personen ska söka asyl. Detta ger den paradoxala situationen att rätten att söka asyl från förföljelse eller annat allvarligt hot har slagits fast som en universell rättighet i FN:s flyktingkonvention som även Finland har godkänt, men samtidigt kan de som denna rättighet gäller för inte åberopa den utan att först göra någonting olagligt. Men enligt flyktingkonventionen har en asylsökande rätt

att bryta mot nationell immigrationslagstiftning i syfte att söka asyl. Liz Fekete (2009, 24) visar hur EU redan långt innan flyktingåret 2015 börjat behandla asylsökandes gränsöverträdelser, t.ex. att ta sig till landet som en fripassagerare, som en kriminell handling.

Uttalandena i artikelutdragen bidrar till denna kriminalisering av asylsökande och asylansökningsprocessen och gör steget enklare (för främlingsfientliga grupperingar) att göra glidningen till att personen ses som olaglig. Benämningen "olaglig asylsökande" figurerade bland sannfinländare under hösten 2015. När asylsökande har konstruerats som olagliga osynliggörs orsakerna till asylstatusen, alltså vilka orsaker som lett till att personen tagit sig till ett annat land för att söka om internationellt beskydd (se även Horsti 2007, 152).

Det problematiska i formuleringarna ovan kan också belysas genom Sara Ahmeds idé om "sticky concepts". Vissa begrepp är klibbiga i den meningen att olika adjektiv, olika betydelser, lätt klibbar fast vid dem (2004, 89-93). Invandrare är ett klibbigt begrepp i betydelsen att olika (negativa) adjektiv lätt fastnar vid begreppet och blir en del av det. Så att när invandrare nämns följer flera negativa associationer med, som t.ex. arbetslös, religiöst konservativ, kulturellt främmande etc. När beskrivningen "olaglig" förekommer ofta i koppling till asylsökande, även om det inte handlar om att den asylsökande är olaglig, "fastnar" ändå ordet olaglig vid asylsökande på ett sådant sätt att tal om "olagliga asylsökande" blir möjligt, fastän en sådan benämning är självmotsägande på flera plan. Förutom den flyktingjuridiska aspekten att alla har rätt att söka asyl och därför inte gör något olagligt, finns den moraliska aspekten att ingen människa kan *vara* olaglig. En person kan göra någonting kriminellt som bryter mot lagen, men man kallar inte exempelvis en ekonomisk brottsling för en olaglig person. Jag ser det som en del av en avhumaniserande diskurs om asylsökande att epitetet olaglig så lätt kan sättas till denna kategori.

När olaglighet börjar förknippas med asylsökande följer en kontroldiskurs på det, vilket vi kan se i artikelutdragen ovan. Det handlar om att de som kommer olagligt över gränsen snabbt ska dirigeras till uppsamlingsplatser.²⁸

"Täytyy muistaa, että miljoonat ihmiset pakenevat oikeasti sotaa ja vainoa. Meidän on

---

²⁸ Se även Horsti (2007) för en analys av hur framställningen av asylsökande som olagliga hänger ihop med att asylsökande blir objekt för kontroll.

pystyttävä erottamaan heidät nykyistä paremmin vain taloudellisista syistä maahan pyrkivistä laittomista siirtolaisista.” (HS 21.7.2015, min kursivering).

Så här sade minister Petteri Orpo. Först vill jag påpeka att här används ordet olaglig som ett epitet för en person, alltså att personen är olaglig. Här blir denna grupp förknippad med ekonomiska orsaker för migrationen och ”ekonomisk migrant” likställs med ”olaglig migrant”. Denna glidning konstruerar den falska bilden att det finns vissa ”olagliga” sätt att söka asyl, fastän detta inte har någon grund eftersom rätten att söka asyl är universell. Som jag diskuterade tidigare gällande benämningen ”ekonomisk flykting” för den in en misstänksam inställning som går utöver alla asylsökande, vi vet inte vem som bara försöker ”utnyttja” systemet för att höja sin levnadsstandard och vem som ”på riktigt” hotas av förföljelse så vem som helst kan vara en ”falsk” asylsökande. Att kalla denna grupp för ”olagliga migranter” stigmatiserar ytterligare de som tar sig till landet för att söka asyl. Kontrasten mellan att först uppmärksamma att miljontals människor flyr krig och förföljelse, men genast därefter kontrastera denna ”genuina” grupp mot ”olagliga migranter” med oriktiga motiveringar för att söka asyl förstärker bara bilden av att man kan göra en klar uppdelning. Det humana perspektivet som uttrycks i första meningen omintetgår genast av den andra meningen som sprider misstänksamhet mot asylsökande som grupp eftersom det är svårt att veta vem som är genuin asylsökande och vem som vill snylta på välfärden.

Jag ser citatet ovan som ett exempel på hur Orpo ”balanserar” mellan att vara alltför blåögd och ändå visa att han är medmänsklig. I en annan artikel låter det så här:

Välimeren katastrofi ja Syyrian sota herättävät Orpossa huolta. Budjetti ei kuitenkaan veny.

’Ei se ole reilua. Haluaisin auttaa niin montaa ihmistä kuin mahdollista, mutta Eurooppaan tulevien pakolaisten määrä on historiallisen suuri. Välimeren tapahtumia voisi verrata jo kansainvaellukseen. Laittomasti maahan tulevat kuormittavat järjestelmää, mutta myös heitä pitää auttaa.’ (HS 21.7.2015).

Här kombineras en humanitär diskurs med en ekonomidiskurs och en kriminaliserande diskurs (”folk som kommer olagligt till landet”). Orpo betonar att han vill hjälpa så många som möjligt men ”budgeten stretchar inte”. Jag hävdar att kombinationen av olika diskurser i båda citaten ovan konstruerar en idé om att vara sansad, alltså förnuftig och rationell. Genom att å ena sidan betona humanitära aspekter, men å andra sidan konstatera att ”det inte går att hjälpa alla” bidrar Orpos uttalande till en ”förnuftets diskurs”. Ekonomi konstrueras som den yttersta ramen, ”realiteten” som

en rationell och förnuftig människa inser och böjer sig efter. Men ekonomin eller budgeten är inte en naturlag (som människans överexploatering av jordens resurser är en ram som sätter absoluta gränser för samhällssystemet). Men att framställa ekonomi på detta sätt är typiskt för en nyliberal diskurs och det är just detta som hegemoniska diskurser handlar om: de styr vad som anses förnuftigt och sansat, de producerar common sense-antaganden om vi talar med Fairclough (1995). Att dekonstruerar den hegemoniska diskursen handlar om att dekonstruerar föreställningen om neutralitet och se att den är ideologisk och allt annat än "neutral". I nästa delkapitel kommer jag att analysera vidare hur olika diskurser kombineras och vad det har för effekter.

3.4 Kontrolldiskurs kombineras med humanitär diskurs

11 artiklar innehöll på olika sätt en kombination av en humanitär diskurs och en kontrolldiskurs, som citatet av Orpo i kapitlet ovan redan exemplifierat: "Vi måste komma ihåg att miljontals människor på riktigt flyr från krig och förföljelse. Vi måste ännu bättre urskilja dem från olagliga migranter som försöker ta sig till landet enbart på grund av ekonomiska skäl." (*HS* 21.7, min översättning). Karina Horsti visar i artikeln "Humanitarian discourse legitimating migration control: FRONTEX public communication" (2012) hur en humanitär diskurs används för att berättiga den gränskontrollverksamhet som EU:s gemensamma gräns- och kustbevakningsbyrå FRONTEX utövar. Denna retorik finns också i materialet för min studie från år 2015.

Denna kombination av humanitär diskurs med en betoning på behovet av kontroll kommer tydligt fram i en artikel där minister Orpo uttalar sig såhär:

Odotan Euroopalta jäməkämpiä toimia. Rajavalvonta on saatava kuntoon. Ihmiset olisi ohjattava tulemaan Eurooppaan laillisia reittejä. Nyt he tulevat laittomia reittejä henkensä kaupalla rekoissa ja kumiveneissä. (*HS* 2.9.2015).

Här motiveras behovet av en fungerande gränsbevakning explicit med att man ska rädda liv. De olagliga livsfarliga rutterna ska stoppas och människor dirigeras till säkrare lagliga rutter. Här får benämningen olaglig, istället för att märka vissa personer som kriminella, funktionen av att göra dessa människor till offer för de olagliga rutterna. Det är alltså till synes en helt och hållet humanitär attityd som ministern vill framföra.

Men det finns flera saker som skaver med ett sådant här uttalande. För det första undanskymmer uttalandet det faktum att det inte finns lagliga rutter till Europa eftersom EU-politiken sett till detta, *just genom* höjd gränsbevakning och striktare visumsystem. Som *Helsingin Sanomat* nämnde i en av sina ”frågor och svar”-artiklar så är i praktiken det enda lagliga sättet att ta sig till Finland genom familjeåterförening (*HS* 30.8.2015). Fekete påpekar också hur västerländska regeringar ser förbi detta faktum (2009, 23). Hon visar hur betoningen på människosmuggling inte lett till upprättelse för asylsökandes mänskliga rättigheter utan istället lett till att migranter delvis ses som medbrottslingar i den kriminella människosmugglingsverksamheten. Fekete (2009, 23) visar hur denna kriminaliserande diskurs också finns i FN:s Palermoprotokoll om bekämpande av människohandel som antogs år 2000. Därmed konstaterar Fekete att ”kriget mot människosmuggling” fungerar både som medel och rättfärdigande för stater att ”recast asylum seekers in the public mind as ‘illegal immigrants’” (2009, 24). Hon går vidare med att lyfta fram att EU på det här sättet lyckats flytta ramen för flyktingdebatten och hur denna kriminaliserande diskurs hänger ihop med att asylsökande började ses som en massa och beskrivas i termer som associerar till naturkatastrofer:

Thus the EU succeeded in shifting the terms of the refugee debate so as to treat asylum seekers not as people from many different countries, with many different experiences and each with an individual story to tell, but as a homogenous and undifferentiated mass. Hence the fascination among its politicians and press with flat statistical projections of asylum flows; hence the offensive language in which migratory movements of displaced people are described in terms of environmental catastrophe; hence the dehumanization of asylum seekers as ‘mass’, ‘horde’, ‘influx’, ‘swarm’. (Fekete 2009, 24).

I takt med att antalet asylsökande fortsatte att öka, blev också människosmuggling ett ämne som tog upp spaltmetrar i *Helsingin Sanomat* under hösten 2015. Det här uttalandet innehåller alla de komponenter jag diskuterat här ovan.

Erityisesti Turkin toivotaan puuttuvan tiukemmin salakuljettajien toimiin, jotta pakolaisvirta Kreikkaan saataisiin pysäytettyä (*HS* 23.9.2015).

Kontexten är de förhandlingar som EU förde med Turkiet i syfte att hindra asylsökande från att ta sig till Europa. Här lyser det humanitära perspektivet från föregående citat med sin frånvaro, det handlar bara om att få bukt med smugglingen för att få kontroll över gränsen så att "flyktingströmmen" kan stoppas. Här ser vi just det som Fekete (2009) förtjänstfullt belyst: att när fokus blir på att stoppa människosmuggling övergår frågan lätt till att främst handla om EU:s inre säkerhet och gränskontroll och offren för människosmugglingen och deras orsaker att anlita människosmugglare glöms bort.

4 Avslutande reflektion

I denna studie har jag spårat och analyserat avhumaniserande diskurser i Helsingin Sanomats rapportering om asylsökande under år 2015, då flyktingfrågor steg högst på nyhetsagendan. Detta har jag gjort genom att analysera hur metaforer som hänför till naturfenomen, som "flyktingström" och "flyktingvåg", får asylsökande att framstå som en homogen massa och gör dessa människor till ett ansiktslöst fenomen. Jag har också analyserat hur dessa metaforer skapar bilden av en okontrollerad hop som EU och Finland måste få under kontroll. Detta språkbruk konstruerar flyktingsituationen som en kris för Finland och Europa. Asylsökande blir som en naturkatastrof som Europa "drabbas" av. Jag har också analyserat hur kön framträder i artiklarna och visat hur en stigmatiserande orientalistisk diskurs avhumaniserar manliga asylsökande. Kön har en central roll i en kulturalistisk diskurs om muslimer, där männen ses som bärare av en kvinnoförtryckande kultur. Jag har argumenterat för att manligt kön på detta sätt blir ytterligare en faktor för avhumanisering.

I ekonomikapitlet har jag visat hur ekonomiska frågeställningar i samband med asylsökande bidrog till en diskurs där asylsökande framställs som ett hot. Det var främst sannfinländska politiker som framställde asylsökande som ett hot mot Finlands välfärdssystem. Jag har tagit upp hur ekonomiska argument skapade en skiljedragning mellan (vita) medborgare och rasifierade andra. Det är "vi finländares" välfärd som bör skyddas från de som kommer utifrån. Med hjälp av Judith Butler (2009) har jag visat hur detta synsätt befäster en hierarki där finländares grundläggande behov av mat och husrum etc. erkänns, medan asylsökandes liv och levnadsbehov inte erkänns på samma sätt, utan snarare ses som hot mot liv.

Utgående från ett moralfilosofiskt ramverk som ser etik, genom relationen till den andre, som en ständigt närvarande del av livet, har jag analyserat hur effekten av avhumaniserande diskurser är att det moraliska kravet på omvårdnad om sin nästa förnekas. Jag har också diskuterat hur en betoning på att asylsökande tar sig olagligt till landet bidrog till en kriminaliserande diskurs om asylsökande. Det skymmer undan dels det faktum att alla lagliga vägar att ta sig till landet för att söka asyl har omöjliggjorts och dels att en olaglig gränsöverträdelse inte är kriminell om det är i syfte att söka asyl. I min diskussion har jag tagit stöd av Liz Fekete (2009) som lyfter fram hur EU:s fokus på att stoppa människosmuggling lett till att också asylsökande börjat framställas som "olagliga migranter" i den offentliga diskussionen.

Centralt för analysen av dessa diskurser har varit att visa hur de på olika sätt undanskymmer människorna som söker asyl, alltså osynliggör att det är olika människor med olika bakgrund och erfarenheter, förhoppningar och framtidsplaner. Det är också detta jag har visat i analysen av hur olika diskurser kombineras i samma artikel. Jag har analyserat hur en humanitär diskurs tillsammans med en kontroldiskurs eller tal om olaglighet, eller båda, ändå får effekten att asylsökandes situation och livsvillkor förbises, fastän ett humant perspektiv finns med på ett hörn. (Som jag tog upp i materialkapitlet, var det sällan asylsökande själva som kom till tals i de artiklar som innehöll ett humant perspektiv.)

Min studie har med andra ord lika mycket handlat om det som sägs som det som inte skrivs ut. När man analyserar diskurser är det lika viktigt att titta på det som lämnas bort, det som inte blir sagt. Hegemoniska diskurser skapar tystnader. Med det menas att i och med att en dominerande diskurs konstituerar det som ses som förnuftigt att säga skapar den också gränser för vad som ses som relevant att ta upp. I min analys har jag lyft fram hur en avhumaniserande diskurs till exempel lämnar uttalat vad som händer med dem som blir fast på andra sidan när EU förstärker sina yttre gränser. Detta blir en icke-fråga och det är dessa liv som hamnar i diskursens tystnad. Den postkoloniala tänkaren Gayatri Spivak (1994) har fört fram benämningen subaltern för att beskriva en position utanför den hegemoniska diskursen. Subaltern står för de som inte representeras inom diskursen och som därmed inte kan bli hörda inom den hegemoniska diskursen. Dominansen av politikernas uttalanden och ett myndighetsperspektiv i Helsingin Sanomats rapportering visar hur en byråkratisk diskurs dominerar på bekostnad av att asylsökande själva skulle komma till tals.

Avhumaniserande diskurser är just fråga om diskurser som tystar en grupp eller vissa subjekt. I denna studie har jag använt begreppet avhumanisering på två sätt: dels aspekten att asylsökande blir en massa som skymmer undan individerna, och dels för att visa på en rasistisk hierarki i mänsklighet, där avhumaniseringen handlar om att vissas liv lättare erkänns som liv än andras, om man uttrycker sig i Butlers termer. Dessa aspekter hänger givetvis ihop och går in i varandra. I min studie har jag visat hur denna hierarki i mänsklighet diskursivt produceras i Helsingin Sanomats rapportering. Jag har bland annat analyserat detta i förhållande till lagförslaget om att sänka stöden för asylsökande och personer som nyligen fått asyl, vilket stötte på grundlagsproblemet. Ett sådant förslag, som går emot grundlagens paragraf om att alla är lika inför lagen, möjliggörs av att vissa grupper redan diskursivt framställts som mindre värda. Jag har argumenterat för att det sker en diskursiv förskjutning i och med att frågan om lägre stöd till en viss grupp människor ens lyfts upp på den politiska agendan.

Min analys av hur myter cirkulerar och befästs som sanning belyser också en aspekt av hur hegemoniska diskurser opererar. Det som är i enlighet med den hegemoniska diskursen konstrueras som sant och det blir på det sättet ett självrefererande system. Alltså när diskursen har blivit tillräckligt stark föder den sig själv så att säga, det är själva upprepningen som producerar sanningshalten. Jag har analyserat hur den upprepade oron över att socialbidragssystemet skulle vara en så kallad "pullfaktor", fungerade på detta sätt. Här blir det tydligt hur kritisk diskursanalys är relevant för en kritisk granskning av journalistik. Vilka utsagor får stå för sig själv som en sanning, vilka behöver motiveras? I analysen har jag pekat på situationer där vissa uttalanden okritiskt citeras, där en följdfråga från reportern och vissa förklaringar uteblir.

Här vill jag sticka in en reflektion om journalistik som genre. Inom journalistik går det dagliga arbetet ut på att förhålla sig till och arbeta med diskurser just genom att arbetet är riktat till en läsare och om man skriver i enlighet med en dominerande diskurs förväntas det vara begripligt för läsaren, men om man avviker behövs det mer förklaring och motivering. Jag vill också nyansera uppställningen i min analys lite. Det är inte svartvitt mellan att framställa asylsökande som en ansiktslös massa och att lyfta fram individer. Imogen Tyler (2006) har exempelvis diskuterat hur anti-deporteringskampanjer i Storbritannien använt sig av enskilda fall för sin politiska aktivism. Tyler frågar sig

om humanitära kampanjer som åberopar det enskilda fallets exceptionella omständigheter blir delaktiga i ett system som "legitimates the exclusion of asylum-seekers per se?" (2006, 195). Journalistik förväntas också ge en övergripande bild av ett fenomen och till exempel siffror är en självklar del av journalistiken, men hur ska vi förhålla oss till att detta oaktat skapar effekten att människor blir en anonym massa?

Från diskurs till avhumaniserande lagstiftning

Den tidsperiod som jag har analyserat var startpunkten för den intensiva politiska diskussionen om asylfrågor, vilket fortsatte att vara ett aktuellt ämne inom politiken och på nyhetsspaltarna ännu länge efter. Därför vill jag här göra en kort överblick över utvecklingen efter 2015 med avstamp i de diskussioner jag fört i denna studie. Jag ser att den avhumanisering som jag analyserat på en diskursiv nivå, efterföljdes av politiska beslut som i lag befäste den hierarki i mänsklighet och det selektiva erkännandet av liv som jag med Butlers hjälp redogjort för. I maj 2016 slopades humanitärt skydd som grund för uppehållstillstånd och riktlinjerna för att bevilja asyl till Irak, Afghanistan och Somalia skärptes.²⁹ Villkoren för familjeåterförening skärptes genom att införa inkomstgränser för personer som beviljats alternativt skydd³⁰.³¹ Från att 80 procent av irakiska asylsökande fick asyl år 2015 sjönk andelen till 20 procent år 2016.³² På detta sätt började det ojämlika erkännandet av olika människors liv och grundläggande behov synas konkret i lagstiftning och myndighetspraxis i Finland. Asylsökande ses inte ha samma behov av sin familj som finländska medborgare och asylsökande ses inte ha samma behov av en trygg omgivning som finländare. Det är det här det innebär att inte fullt ut erkänna andras liv som liv, att det som jag ser som nödvändigt för ett människovärdigt liv inte gäller för andra grupper, vars liv därmed reduceras till ett tillstånd där överlevnad ses som tillräckligt (om ens det) framom att leva. Det är en form av rasism som sammanfattas i tanken att "det här duger för dem".

²⁹ Migrationsverket: https://migri.fi/sv/artikkeli/-/asset_publisher/humanitaarista-suojelua-ei-myonneta-ena-uudet-maalinjaukset-afganistanista-irakista-ja-somaliasta (4.11.2018)

³⁰ I Finland kan asylsökande få asyl eller uppehållstillstånd på grund av alternativt skydd om asylkriterierna inte uppfylls men migrationsverket bedömer att personens liv ändå är hotat i hemlandet. Källa: Migrationsverket (<https://migri.fi/sv/alternativt-skydd>, 25.10.2018).

³¹ Inrikesministeriet: https://intermin.fi/sv/artikkeli/-/asset_publisher/perheenyhdistamisen-edellytykset-tiukentuvat-myos-suomessa (4.11.2018)

³² Svenska Yle: <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/12/03/asylsokande-demonstrerade-mot-finlands-flyktingpolitik-i-helsingfors> (4.11.2018)

Här vill jag även knyta till den politiska filosofen Hannah Arendts analys i *Origins of Totalitarianism* (1951) om misslyckandet gällande Människans rättigheter (Rights of man). Hon skriver om situationen för de miljontals statslösa i Europa efter första världskriget. Hon visar hur människans rättigheter, som skulle vara omistliga, visade sig att inte vara det just i den stund då människor inte hade ett eget land och en egen statsmakt som såg till deras rättigheter. I sitt resonemang tar Arendt fasta på deklarationen om människans och medborgarens rättigheter (*Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*) som antogs av Frankrikes nationalförsamling i augusti 1789 i samband med franska revolutionen. Deklarationen hade en stor betydelse för FN:s deklaration om mänskliga rättigheter som antogs 1948.³³ Deklarationen om människans rättigheter sågs vara universell och gälla för alla män(niskor) under alla tider.³⁴

Idag har vi FN:s flyktingkonvention som ska garantera beskydd åt dem som är förföljda i sitt land och inte åtnjuter beskydd från sin nationalstat. Men det som hänt i Finland efter år 2015 är att på grund av det ökade antalet personer som sökte asyl i Finland ändrades lagarna för att göra det svårare att beviljas asyl. Den historiska tid Arendt skriver om är före andra världskriget, men hennes slutsatser resonerar anmärkningsvärt mycket med dagens situation: De som står utanför nationalstatens beskydd har inte någonting att falla tillbaka på, de har ingen nationell politisk apparat som bryr sig om dem, och inga internationella konventioner kan fylla samma syfte. Internationella konventioner som skulle garantera skydd åt statslösa visade sig vara verkningslösa just när de skulle ha behövts som mest. Arendt skriver om situationen i 1920- och 30-talets Europa, men samma sak upprepas i Finland idag. Hennes analys av situationen efter första världskriget resonerar med min analys just gällande skillnaden mellan att stå innanför en nations beskydd och att stängas ute, skillnaden mellan att vara medborgare i en nationalstat och icke-medborgare.

Som Fekete (2009) visat handlar det idag långt om ett ekonomiskt innanför- eller utanförskap som förstärks när stater börjar rucka på internationella konventioner om mänskliga rättigheter. Här vill

---

³³ Unesco.org, <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/memory-of-the-world/register/full-list-of-registered-heritage/registered-heritage-page-6/original-declaration-of-the-rights-of-man-and-of-the-citizen-1789-1791/> (hämtad 19.4.2017)

³⁴ Deklarationen var influerad av idén om naturrätt, som omfattades av flera samhällsfilosofer som John Locke och Jean-Jacques Rousseau innan tiden för franska revolutionen. Idén om naturrätt går ut på att det existerar rättsprinciper som är nedlagda i människans natur. De är absoluta och står över lagar som stiftats av människor. Människan har alltså vissa grundläggande och omistliga rättigheter bara i egenskap av att vara människa (källa: Nationalencyklopedin, www.ne.se, 19.4.2017).

jag lyfta fram att avhumaniserande diskurser och praktiker sträcker sig utanför en kontext som gäller specifikt rasism. Som jag tagit upp i ekonomikapitlet visar Liz Fekete (2009) hur en kapitalistisk logik är inflyttad i avhumaniserande praktiker och diskurser gällande asylsökande (effekten av att en kapitalistisk ideologi börjar genomsyra allt större delar av samhället är att allting börjar mätas enligt ett värde, ekonomiskt värde). Filosofen Nora Hämmäläinen lyfter i en analys i Hufvudstadsbladet (25.8.2018) fram hur avhumaniserande myndighetspraktiker inte går att avgränsas till endast vissa grupper, som asylsökande eller icke-västerländska immigranter, och pekar på liknande tendenser i attityden mot arbetslösa. Hennes budskap är att om ett samhälle börjar tumma på människovärdet hos en grupp är det ett sluttande plan där en avhumaniserande människosyn börjar genomsyra samhället i stort. I ekonomikapitlet analyserade jag hur en "vi" och "dem" uppdelning skapas där "finländare" kan identifiera sig med "vi skattebetalare" som står för räkningen och därför är det i "vårt" intresse att ogrundade asylansökningar snabbt identifieras och får avslag. Men det som Hämmäläinen förtjänstfullt för fram är att detta kan vända sig också mot dem som tror sig skydda sina rättigheter och förmåner genom att rösta på ett parti som är emot invandring. De kan också förpassas utanför detta skattebetalande "vi" då de blir arbetslösa.

I denna avhandling har jag redogjort för en rasistisk hierarki i mänsklighet, men en högerideologi naturaliserar en hierarki som bygger på ekonomiskt kapital (föraktet för arbetslösa hos Sipiläs regering kan ses som ett uttryck för detta). Den nyliberala högern och främlingsfientliga populistpartier möts här genom att båda på olika sätt omfattar en människosyn där människor värderas olika. En tro på ett universellt människovärde är hörnstenen för en demokrati. Att asylsökande förpassas till en status av icke-människor är en kris för själva rättsstaten och demokratin. Feministiskt arbete för allas mänsklighet och delaktighet i ett demokratiskt rum är lika aktuell idag som någonsin.

Referenslista:

- Ahmed, Sara (2004) *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburg: Edinburg University Press.
- Arendt, Hannah (1951) *The Origins of Totalitarianism*. New York: Harcourt, Brace cop.
- Beauvoir, Simone de (2006 [1949]) *Det andra könet*. Norstedts: Stockholm.
- Braidotti, Rosi (2013) *The Posthuman*. Cambridge: Polity Press.
- Buber, Martin (1994) *Jag och du*. Ludvika: Dualis Förlag.
- Butler, Judith (2004) *Undoing Gender*. New York: Routledge.
- Butler, Judith (2009) *Krigets ramar: När är livet sörjbart?* Stockholm: Tankekraft förlag.
- Butler, Judith (2011 [2006]) *Osäkra liv. Sörjandets och våldets makt*. Stockholm: Tankekraft förlag.
- Crenshaw, Kimberle (1989) "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics". *University of Chicago Legal Forum* (1):139-167.
- de Los Reyes, Paulina; Mulinari, Diana (2005) *Intersektionalitet*. Malmö: Liber.
- Eide, Elisabeth; Nikunen, Kaarina (2011) "Introduction: Change of Climate". I Elisabeth Eide och Kaarina Nikunen (red.) *Media in Motion. Cultural Complexity and Migration in the Nordic Region*. Farnham: Ashgate, 1-18.
- Fairclough, Norman (1989) *Language and power*. London: Longman.
- Fairclough, Norman (1995) *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Harlow: Longman.
- Fekete, Liz (2006): "Enlightened fundamentalism? Immigration, Feminism and the Right". *Race & Class* 48(2): 1–22.
- Fekete, Liz (2009) *Suitable Enemy: Racism, Migration and Islamophobia in Europe*. London: Pluto Press.
- Follis, Karolina S. (2012) *Building Fortress Europe. The Polish-Ukrainian Frontier*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Foucault, Michel (1972) *Vetandets arkeologi*. Lund: Cavefors.
- Freedman, Jane (2015) *Gendering the International Asylum and Refugee Debate*. Basingstoke: Palgrave macmillan.
- Haavisto, Camilla (2011) *Conditionally one of 'Us': A study of print media, minorities and positioning practices*. Helsingfors: Helsinki University Print.
- Haavisto, Camilla; Maasilta, Mari (2018) "Hidas media myötätunnon herättäjänä". I Kaarina Nikunen & Mari Maasilta (red.) *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tammerfors: Vastapaino, 127-144.

- Hartman, Saidya; Martinot, Steve; Sexton, Jared; J. Spillers, Hortense; Wilderson III, Frank B. (2017) *Afro-pessimism: An Introduction*. Minneapolis: Racked & Dispatched.
- Hill Collins, Patricia (2000) *Black Feminist Thought. Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. London, New York: Routledge.
- hooks, bell (2014 [1981]) *Ain't I a Woman? Black Women and Feminism*. London, New York: Routledge.
- Horsti, Karina (2003): "Global mobility and the media: Presenting asylum Seekers as a threat". *Nordicom Information* (3): 41-54.
- Horsti, Karina (2005) *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tammerfors: Tampere University Press.
- Horsti, Karina (2007) "Asylum Seekers in the News: Frames of Illegality and Control". *Observatorio (OBS*) Journal* (1):145-161.
- Horsti, Karina (2012) "Humanitarian Discourse Legitimizing Migration Control: Frontex Public Communication". I M. Messier, R. Wodak & R. Schroeder (red.) *Migrations: Interdisciplinary Perspectives*. Vienna: Springer Science & Business Media, 297 – 308.
- Hultman, Martin; Lee, Francis; Åsberg; Cecilia (2012): *Posthumanistiska nyckeltexter*. Malmö: Holmbergs i Malmö Ab.
- Hämäläinen, Nora (2018) "Vad är en människa?" *Hufvudstadsbladet*, 25.8.2018.
- Irigaray, Luce (1985) *This sex which is not one*. New York: Cornell University Press.
- Irni, Sari, Keskinen, Suvi, Mulinari, Diana, Tuori, Salla (2009) "Introduction: Postcolonialism and the Nordic Models of Welfare and Gender". I Diana Mulinari, Suvi Keskinen, Sari Irni och Salla Tuori (red.) *Complying With Colonialism. Gender Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Farnham: Ashgate, 16-46.
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tammerfors: Vastapaino.
- Jokinen, Arto (2004) "Diskurssianalyysin kourissa". I Marianne Liljeström (red.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tammerfors: Vastapaino.
- Karhu, Sanna (2017) *From violence to resistance: Judith Butler's critique of norms*. Helsingfors: Uni-grafia.
- Keskinen, Suvi; Rastas, Anna; Tuori, Salla (2009) "Johdanto: Suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa". I Anna Rastas, Salla Tuori och Suvi Keskinen (red.) *En ole rasisti, mutta...* Tammerfors: Vastapaino, 7-21.
- Keskinen, Suvi (2009) "Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena". I *En ole rasisti, mutta...* Tammerfors: Vastapaino, 33-46.

- Keskinen, Suvi (2011) "Borders of the Finnish Nation: Media politics and rape by 'Foreign' perpetrators". I Elisabeth Eide & Kaarina Nikunen (red.) *Media in Motion. Cultural Complexity and Migration in the Nordic Region*. Farnham: Ashgate, 107-124.
- Keskinen, Suvi (2013): "Antifeminism and white identity politics: Political antagonisms in radical right-wing populist". *Nordic Journal of Migration Research* 3(4): 225-232.
- Lazar, Michelle M. (2005) *Feminist Critical Discourse Analysis. Gender, Power and Ideology in Discourse*. London: Palgrave macmillan.
- Lévinas, Emmanuel (1989): "Den andres spår". I *Kris* 38, 4-15.
- Lévinas, Emmanuel; Kearney, Richard (1986): "Dialogue with Emmanuel Levinas". I *Face to Face with Lévinas*. Albany: SUNY Press, 23-24.
- Lévinas, Emmanuel (1996) *Basic Philosophical Writings* Adriaan T. Peperzak, Simon Critchley, Robert Bernasconi (red.) Bloomington: Indiana University Press.
- Maasilta, Mari; Nikunen, Kaarina (2018) *Pakolaisuus, tunteet ja media*. Tammerfors: Vastapaino.
- MacCormack, Patricia (2012): *Posthuman Ethics. Embodiment and Cultural Theory*. New York: Routledge.
- Mannevuola, Mona (2014) "Reading the faces of hunger: Disturbing images of child malnutrition in the World Press Photo competition". *European Journal of Cultural Studies* 17(2): 134-148.
- Mbembe, Achille (2001) *On the Postcolony*. Berkeley: University of California Press.
- Mills, Sara (1997) *Discourse*. London: Routledge.
- Mohanty, Chandra Talpade (1984) "Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses". I *boundary 2* 12(3). Duke: Duke University Press, 333-358.
- Pratt Ewing, Katherine (2008) *Stolen Honor. Stigmatizing Muslim men*. Stanford: Stanford University Press.
- Pugliese, Joseph (2009) "Crisis heterotopias and border zones of the dead". *Continuum* 23(5): 663-679.
- Razack, Sherene H. (2004) "Imperilled Muslim Women, Dangerous Muslim Men and Civilised Europeans: Legal and Social Responses to Forced Marriages". *Feminist Legal Studies* 12: 129-174.
- Said, Edward (1995 [1978]) *Orientalism*. Stockholm: Ordfron.
- Samatas, Minas (2003) "Greece in 'Schengenland': Blessing or anathema for citizens' and foreigners' rights?". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 29(1): 141-156
- Saresma, Tuija (2018) "Gender Populism: Three Cases of Finns Party Actors' Traditionalist Anti-Feminism". I Urpo Kovala, Emilia Palonen, Maria Ruotsalainen, Tuija Saresma (red.) *Populism on the Loose*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 177-200.
- Scott, Joan Wallace (2007) *The Politics of the Veil*. Princeton: Princeton University Press.

Spivak, Gayatri (1994) "Can the Subaltern Speak?". I Patrick Williams & Laura Chrisman (red.) *Colonial Discourse and Postcolonial Theory. A Reader*. New York: Columbia University Press.

Tyler, Imogen (2006) "Welcome to Britain. The cultural politics of asylum". *European Journal of Cultural Studies* 9(2): 185-202.

Volpp, Leti (2002) "The Citizen and the Terrorist". *Immigr. & Nat'lity L. Rev.* 23: 561-586.

Weil, Simone (1977) "Human Personality". I G. A. Panichas (red.) *The Simone Weil Reader*. New York: David McKay Co. Inc.

Weil, Simone (1992) *Personen och det heliga*. Skellefteå: Artos.

Yuval Davis, Nira (1997) *Gender & Nation*. London: SAGE Publications.

Citerade artiklar i *Helsingin Sanomat*:

HS 26 juni 2015, Virve Kähkönen: "EU-maat aikovat jakaa siirtolaisia vapaaehtoisuuden pohjalta", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002834191.html> (6.11.2018)

HS 21 juli 2015, Jaana Savolainen: "Suomi ottaa EU:n kautta 792 turvapaikanhakijaa", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002839682.html> (6.11.2018)

HS 29 juli 2015, Olli Pohjanpalo: "Suomi pohtii osallistumista Välimeren valvontaan", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002841434.html> (6.11.2018)

HS 19 augusti 2015, Eeva Palojärvi: "Kokoomus puolustaa maahanmuuttoa", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002846003.html> (5.11.2018)

HS 21 augusti 2015, Anna-Liina Kauhanen: "Turvapaikanhakijoiden määrä kasvaa rajusti", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002846532.html> (5.11.2018)

HS 22 augusti 2015, Paavo Teittinen: "Perussuomalaisen Slunga-Poutsalo tyrmistyi sisäministeri Orpon arvostelusta – 'Radikaali syytös'", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002846979.html> (6.11.2018)

HS 20 augusti 2015, Anna-Stina Nykänen: "Kotouttaminen ja sopeuttaminen täytyy aloittaa heti – pakolaisille eivät pelkät neuleohjeet riitä", <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002846205.html> (6.11.2018)

HS 26 augusti 2015, Anna-Liina Kauhanen: "Presidentti Niinistö uskoo siirtolaiskriisin haastavan vapaan liikkuvuuden Euroopassa: "Elämme nyt karussa maailmassa", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002847696.html> (6.11.2018)

HS 28 augusti 2015, ledare: "Merkel näytti mallia vastuun ottamisessa", <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002848174.html> (6.11.2018)

HS 30 augusti 2015, Anna-Sofia Berner: "Kerrataanpa näitä raja-asioita: Pitääkö turvapaikanhakijat ottaa vastaan? Voiko Suomen rajat sulkea?", <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002848388.html> (5.11.2018)

HS 2 september 2015, Piia Elonen: "Ministeri Orpo: Vastaanottokeskuksia voi tulla myös vastahakoisiin kuntiin", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002849386.html> (4.11.2018)

HS 4 september 2015a, Petri E. Korhonen: "Suomeen mahtuu vielä uusia ihmisiä – mitä kirjoittaisit vastaanottokeskuksen varoitustauluun?", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002850041.html> (6.11.2018)

HS 4 september 2015b, Paavo Teittinen: "Perussuomalaisten Terho turvapaikanhakijoista: Suomi on pian äärirajoilla", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002850121.html> (6.11.2018)

HS 8 september 2015a, Jukka Harju: "Pakolaisten määrä näkyy viiveenä poliisin työssä Pohjois-Suomessa", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002850927.html> (6.11.2018)

HS 8 september 2015b, Ossi Mansikka: "Turvapaikanhakijoita on ennätysmäärä", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002850838.html> (6.11.2018)

HS 9 september 2015, Petteri Tuohinen: "Keitä pakolaiset ovat ja miksi he tulevat juuri nyt?", <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002851107.html> (6.11.2018)

HS 11 september 2015a, Martta Nieminen: "Turvapaikanhakijoiden sosiaaliturvaan kaavaillaan isoja heikennyksiä, kielibonus kielitestistä", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002851740.html> (3.11.2018)

HS 11 september 2015b, Karoliina Liimatainen: "Ministeri Mäntylä: Turvapaikanhakija maksaa 13 200 euroa vuodessa – OECD:n laskelmien kuva täysin toinen", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002851714.html> (6.11.2018)

HS 11 september 2015c, Martta Nieminen: "Turvapaikanhakijoiden vastaanottoraha saattaa laskea, myös sosiaaliturvaan harkitaan muutoksia "kannustavammaksi", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002851701.html> (6.11.2018)

HS 14 september 2015, Virve Kähkönen: "Abdulkin on ihminen", <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002852284.html> (3.11.2018)

HS 14 september 2015, Annamari Sipilä: "Sisäministeri Orpo Brysselissä: Pohjois-Suomeen perustetaan järjestelykeskus turvapaikanhakijoille", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002852406.html> (3.11.2018)

HS 16 september 2015a, Petteri Tuohinen: "Sisäministeri Orpo Ylelle: Unkarin toimet 'eivät ole tästä maailmasta'". <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002852848.html>, (6.11.2018)

HS 16 september 2015b, Martta Nieminen: "Presidentti Niinistö: Pakolaiskriisin voisi ratkaista ennistä suuremmilla kiintiöillä ja hallitsemattoman liikenteen katkaisemisella", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002852897.html> (6.11.2018)

HS 16 september 2015c, Lari Malmberg: "Hätämajoituskennus huolestuttaa röykkäläisiä – 'Onhan se 400–500 turvapaikanhakijaa aika paljon'", <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002852756.html> (6.11.2018)

HS 17 september 2015, Pekka Mykkänen: "Kauhavan veri vapisee – turvapaikanhakijoiden pelätään käyvän käsiksi tyttöihin", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002853269.html> (6.11.2018)

HS 18 september 2015a, Tapio Mainio: "Turvapaikanhakijoita majoitettiin Torniossa jalkapallohalliin – moni halusi jatkaa matkaansa Etelä-Suomeen lakosta huolimatta", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002853392.html> (6.11.2018)

HS 18 september 2015b, ledare: "Pakolaisvirrat syntyvät kriiseistä eivätkä avustusoperaatioista", <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000002845699.html> (6.11.2018)

HS 18 september 2015c, Lasse Kerkelä: "Uudet vastaanottokeskukset herättäneet huolta rikoksista kunnissa – todellisuudessa rikokset eivät ole lisääntyneet", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002853412.html> (6.11.2018)

HS 18 september 2015d, Jaana Savolainen: "Sipilä: Maan taloustilanne jo pienempi ongelma kuin pakolaisten määrä", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002853441.html> (6.11.2018)

HS 19 september 2015, Virve Kähkönen: "Vesitykkejä, kyynelkaasua ja piikkilanka-aitoja – Schengenistä tuli pakolaiskriisin sijaiskärsijä", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002853781.html> (6.11.2018)

HS 20 september 2015, Tuomo Pietiläinen: "Juha Sipilä Ylellä: Suomi voisi hakea ihmisiä suoraan pakolaisleiriltä lentokoneella", <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002853910.html> (3.11.2018)

HS 23 september 2015, Virve Kähkönen: "EU pakottaa itäisen Keski-Euroopan ottamaan turvapaikanhakijoita", <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002854467.html> (6.11.2018)